

Det sværeste var at være ensom...
Udfordringer for uledsagede flygtningebørn i
Danmark

With financial support from the EC Daphne III Programme

Indhold

Forord	2
1. Indledning og baggrund	4
1.1 Grundlaget: Uledsagede flygtningebørns rettigheder	4
1.2 Baggrund for rapporten	5
1.3 Metode	5
1.4 Uledsagede flygtningebørn	6
2. Fakta om uledsagede børn og deres opholdsgrundlag	8
2.1 To grupper af uledsagede børn i Danmark	8
2.2 Uledsagede spontane asylansøgere	9
2.3 Uledsagede, der kommer som kvoteflygtninge via FN-systemet	12
2.4 Forskelle mellem spontane asylansøgere og FN kvoteflygtninge	13
3. Hvilke rettigheder har børnene? Hvad siger Børnekonventionen og FN's Børnekomité?	14
4. De lovgivnings- og forvaltningsmæssige rammer for uledsagede børns integration i Danmark	17
4.1 De lovgivningsmæssige rammer	17
4.2 Forvaltningspraksis	19
4.3 Hvad siger børnene og deres værger?	23
4.4 Red Barnets perspektivering	24
5. Uledsagede børns ophold – praksis i Danmark	25
5.1 Synet på børnene	25
5.2 Viden om børnene, udarbejdelse af handlingsplaner og modtagelsen i kommunerne	26
5.3 Botilbud	30
5.4 Sundhed	34
5.5 Sprog og uddannelse	36
5.6 Sociale relationer: Fritid, venskaber og frivillige	42
5.7 Familieeftersøgning og familiesammenføring	47
5.8 Midlertidig opholdstilladelse	50
5.9 Værger	50
6. Opsamling: Udfordringer for uledsagede børn efter de får ophold i Danmark	52
7. Red Barnet anbefaler	54
8. Litteratur	56

Forord

I dagens Danmark sker det oftere og oftere, at kommuner skal modtage uledsagede flygtningebørn, selvom de kun har ringe viden om og erfaringer med, hvad sådanne sager indebærer. Det skyldes, at der er sket en stigning i antallet af spontane uledsagede asylansøgere i Danmark, og at børnene bliver placeret i mange kommuner.

I arbejdet for at sikre uledsagede flygtningebørn i Danmark deres rettigheder, er der derfor hårdt brug for større viden om uledsagede flygtningebørns behov og forbedret vidensdeling kommunerne imellem.

Formålet med denne rapport er at afdække de udfordringer, som er de væsentligste i forhold til integration af uledsagede flygtningebørn i Danmark. Lignende rapporter er udarbejdet i andre europæiske lande, og til sammen skal rapporterne give et større billede af, hvilke udfordringer uledsagede og professionelle møder i processen, der følger efter opholdstilladelsen.

Den danske rapport giver et billede af uledsagede børn, der er yderst integrationsivrige. De er positive over for den modtagelse, de har fået i Danmark og i kommunerne, og de udtrykker taknemmelighed over deres muligheder. Venskaber er vigtige for dem, men de finder det ofte sværere at få kontakt til danske unge end til andre med samme modersmål. Sproget er væsentligt for fremtiden, og dansk er en stor udfordring for en stor del. De uledsagede børn ønsker at uddanne sig og arbejde, men må ofte nedjustere deres forventninger, når udfordringerne er for store. De lider under savnet af deres familie, og en del beskriver ensomhed og behov for at blive mødt af voksne, der forstår dem.

Mens de unge er positive over for modtagelsen i Danmark, er det i højere grad de voksne omkring dem, der beskriver nogle af de problemer, de unge står overfor. Værger og socialfagligt personale, der har dagligt kontakt med de unge, udtrykker sig generelt mere kritiske i forhold til modtagelsen i kommunerne. Og kommunale medarbejder peger også på nogle af udfordringerne.

Rapporten peger bl.a. på, at nogle af de store udfordringer er:

- 1) At der blandt kommunerne i Danmark er stor uklarhed om retningslinjerne for, hvordan uledsagede børns sager skal håndteres – hvilke tilbud børnene skal have, og hvem der har ansvaret for deres sager. Uklarheden betyder, at uledsagede flygtningebørn kan få vidt forskellige forudsætninger for at skabe sig et liv og en vellykket integration i Danmark, afhængigt af hvor i landet de havner. Der er desuden ingen garanti for, at der bliver udarbejdet en børnefaglig vurdering af børnenes økonomiske, omsorgs- og uddannelsesmæssige behov og for, at der bliver lagt en handleplan, der sikrer barnets fysiske, psykiske, åndelige og sociale udvikling.
- 2) At der blandt de voksne omkring de uledsagede børn hersker to meget forskellige syn på børnene og holdninger til, hvad børnene har behov for. Dette kan have stor betydning for, i hvor høj grad deres rettigheder sikres.
- 3) At uledsagede flygtningebørn kan risikere at stå alene med de traumer og problemer, der i mange tilfælde først viser sig efter et stykke tid – bl.a. fordi de ikke altid får tilbudt særlig støtte eller efterværn.
- 4) At fagfolk, der modtager uledsagede flygtningebørn i kommunerne, ofte ikke er klædt tilstrækkeligt på til at kunne identificere og henvise børnene til professionel behandling af traumer og andre former for psykisk mistrivsel. Desuden har fagfolk også en vis forsigtighed over for at tage fat på børnenes psykiske mistrivsel.

- 5) At uddannelses tilbuddene til uledsagede varierer fra kommune til kommune – og at det ofte er tilfældigt, hvor gearede de forskellige folkeskoler er til at tage imod børnene.
- 6) At uledsagede børn ofte har meget få sociale relationer og at ensomheden opleves som noget af det værste for en del af dem.
- 7) At uledsagedes muligheder for at eftersøge evt. familie i andre lande ikke altid er optimale.
- 8) At lovgivningen spænder ben for de uledsagedes integration, fordi børnene tilkendes midlertidigt ophold – der herefter på ny skal forlænges. Usikkerheden stresser børnene så meget, at det kan påvirke deres dagligdag og udvikling.
- 9) At mange uledsagede børn ikke får tilknyttet en værge. Der findes desuden ingen klare retningslinjer for værgens funktion, og der er ikke altid gensidig forståelse mellem værger og sagsbehandlere om rollefordelingen.

God læselyst.

Red Barnet, december 2010

1. Indledning og baggrund

1.1 Grundlaget: Uledsagede flygtningebørns rettigheder

I det europæiske program for Uledsagede Børn i Europa, som Red Barnet koordinerer, er det vores vision, at ethvert uledsaget barn i Europa bør føle sig tryk, i sikkerhed og elsket.

Når vi taler med værger, uledsagede børn, ansatte og ledere i Red Barnets Børnehuse for uledsagede flygtningebørn har samtalerne gang på gang bragt os tilbage til denne vision.

Det er ikke ofte, at man ser ordet elsket i en vision for et rettighedsbaseret projekt. For rettigheder handler ikke direkte om kærlighed – men Børnerettigheder handler i bund og grund om at sætte en rettighedsramme op, der garanterer, at en stat og et samfund beskytter og sikrer et barns udvikling – bl.a. der, hvor far og mor ikke kan gøre det. At alle børn sikres deres ret til at vokse op i et familiemiljø i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse – som det bliver formuleret i Børnekonventionens præambel.

Når vi diskuterer vilkårene og udfordringerne for uledsagede børn og unge i Danmark, skal vi hele tiden huske på, at det ikke lykkes at sikre børnenes rettigheder uden varme sociale relationer, der bidrager til at skabe noget, der ligner et hjem og et trygt tilholdssted.

I 2008 bad Red Barnet uledsagede børn om at tegne deres sociale relationer med dem selv som en cirkel i midten og streger ud til forskellige personer, de tænkte på som dem, der udgjorde deres netværk i Danmark. Det er klart, at antallet af streger var mindst i de tilfælde, hvor børn lige var ankommet – særligt for kvotebørn. Antallet af streger stiger hurtigt for mindre børn, der kommer i modtageklasser og folkeskoler. Men nogle af de uledsagede børn, der havde været her i mere end et år, tegnede bare tre streger – og heri indgik personale i kommunen eller ansatte i Udlændingesservice.

Rettigheder er naturligvis mere praktiske og konkrete, end kærlighed og sociale relationer er det. Uledsagede børns rettigheder handler bl.a. om, at børnene har ret til korrekt og passende rådgivning, vejledning, støtte og omsorg i opholdslandet. Alle børn har for eksempel ret til en værge, som de kan henvende sig til. Værgen skal tage ansvar for barnet og sikre, at der bliver taget hensyn til barnets bedste i alle handlinger og afgørelser, der vedrører barnet.

Uledsagede har ret til at blive behandlet som børn. De bør derfor ikke gennemgå de samme administrative procedurer, som voksne flygtninge og migranter.

Børnene skal behandles med respekt, som unikke og individuelle. Deres synspunkter og behov skal tages i betragtning, når der tages beslutninger vedrørende deres liv. Uledsagede børns rettigheder og behov skal anerkendes og beskyttes. Alle uledsagede har ret til at få deres oplevelser anerkendt. Børnenes sociale, udviklings- og følelsesmæssige behov skal betragtes i sin helhed og ikke isoleret.

Når der er taget endelig beslutning om, at barnet vil blive i Danmark, skal der laves en undersøgelse af barnets situation, behov og hvilke særlige tilbud, barnet skal have for at sikre hans/hendes fortsatte udvikling. Uledsagede børn har samme rettigheder som ethvert andet barn, der permanent eller midlertidigt er afskåret fra sine familiemæssige omgivelser uanset årsagen - i overensstemmelse Børnekonventionen (art. 22).

1.2 Baggrund for rapporten

Denne rapport er en del af et EU-projekt ”Better Integration of Separated Children” finansieret af EU-Kommissionen. Formålet med projektet er at styrke integrationen af uledsagede børn gennem nationale netværk af professionelle, der arbejder med uledsagede børn, efter de har fået ophold i medlemslandene. I projektet indgår landene Slovenien, Slovakiet, Polen, Østrig og Danmark. Red Barnet Danmark koordinerer det europæiske projekt.

De problematikker, der afdækkes i de enkelte lande, skal danne grundlag for oprettelse af nationale netværk, der skal nå frem til at afdække god praksis på områderne. Netværkene vil delvist bestå af faste møder, men de vil også være internetbaserede. En europæisk netværksoverbygning vil være en del af projektet.

Sideløbende med Red Barnets projekt er der igangsat flere andre initiativer og undersøgelser, der omhandler integration af uledsagede børn i Danmark. Det er Red Barnets ønske, at denne rapport og projektet ’Better Integration of Separated Children’ vil blive en del af et større videns- og kapacitetsopbyggende samarbejde inden for feltet, og rapporten vil fungere som et bidrag til området.

1.3 Metode

Rapporten er resultatet af et ’desk study’ samt af en række interviews foretaget i perioden 2008-2010. Rapporten tager således udgangspunkt i tilgængelig litteratur og information, interview med uledsagede flygtningebørn, værger og relevante myndigheder (i alt 36 interviews) og baggrundsviden indhentet hos diverse myndigheder og fagpersoner – herunder Udlændingetjeneste og Dansk Flygtningehjælp.

Mængden af litteratur om uledsagede børn i Danmark er desværre ikke særlig stor, og en del er af ældre dato og fra den forrige periode, hvor der kom flere uledsagede børn til Danmark (slutningen af 1990’erne og begyndelsen af dette århundrede). Opmærksomheden på gruppen er dog steget i takt med den markante stigning i antallet af uledsagede, der igen er begyndt at komme til Europa inden for de seneste år. På det seneste er der også kommet rapporter fra andre europæiske lande og europæiske/internationale organisationer om uledsagede på flugt til Europa. Dog er det Red Barnets opfattelse, at der endnu ikke er så stort et europæisk fokus på børnene, efter de har fået ophold.

I 2008 lavede Red Barnet en forundersøgelse af området med henblik på at styrke indsatsen over for uledsagede flygtningebørn i Danmark. Forundersøgelsen havde til formål at afdække, hvad de reelle behov i kommunerne og i de enkelte botilbud var, samt at høre børnenes mening om, hvor der var behov for tilbud i forhold til en god indgang i det danske samfund. Forundersøgelsen førte bl.a. til igangsættelsen af det herværende projekt ”Better Integration of Separated Children”.

I forbindelse med forundersøgelsen i 2008 blev der udført 19 interview. Disse interview indgår som baggrundsmateriale til rapporten. Alle interview blev foretaget af Red Barnets projektmedarbejder cand. scient. anth. Louise Sylvest Vestergaard. Forundersøgelsen inkluderede interviews med otte uledsagede unge, der selv har erfaret at blive placeret i en kommune efter en periode i et flygtningecenter eller som FN kvoteflygtning. Derudover blev fem kommunale sagsbehandlere fra fem forskellige kommuner

interviewet. Der indgik både kommuner, der havde meget erfaring med at modtage uledsagede børn, og kommuner med mindre erfaring. Der blev også foretaget interview med personale på tre bosteder samt med repræsentanter fra Dansk Røde Kors og Udlændingsservice. De forskellige interview fokuserede på interviewpersonernes oplevelse af, hvordan børnene modtages i kommunerne.

De børn, der deltog i forundersøgelsen, udgør ikke nødvendigvis en repræsentativ delgruppe af uledsagede børn i kommunerne. Dog blev der tilstræbt en lige fordeling af drenge og piger, at børnene var gamle nok til at kunne formidle deres erfaringer, og at børnene kom fra forskellige lande og boede i forskellige kommuner. Alle interviews blev foretaget i børnenes egne hjem.

Forundersøgelsen blev som nævnt foretaget i 2008, og situationen kan være en smule anderledes i dag. Dog er antallet af uledsagede børn, der visiteres til kommunerne, kun steget de seneste år, og man må gå ud fra, at udfordringerne stadig er aktuelle. Resultaterne fra forundersøgelsen skal dog ses i lyset af kommunalreformen kort forinden (2007), og at nogle strukturer sandsynligvis er faldet bedre på plads i dag – næsten 1 1/2 år efter de seneste interview.

I 2010 har Red Barnet desuden fået midler fra EU-Kommissionen til et andet projekt om uledsagede børn. Projektet, ”Closing a Protection Gap for Separated Children in Europe”, har til formål at udvikle gode standarder for repræsentanters/værgeres rolle for uledsagede børn i Europa. I den forbindelse har Red Barnet i foråret 2010 lavet interview med otte repræsentanter, som alle fungerer som midlertidige forældremyndighedsindehavere/værger for uledsagede børn, der har fået ophold. Derudover er der blevet foretaget interviews med ti uledsagede børn om dels repræsentantordningen og om værgeordningen i forhold til de børn, der har fået ophold. I det omfang børnene og værgerne har peget på udfordringer i forhold til børnenes ophold i Danmark i interviewene, indgår disse betragtninger også i denne rapport.

Samlet set repræsenterer materialet til denne rapport ikke nødvendigvis hele problemfeltet fyldestgørende. Alligevel mener Red Barnet, at vi med rapporten har et godt grundlag for at iværksætte tiltag, der vil kunne nå børnene i forhold til de udfordringer, de står overfor.

1.4 Uledsagede flygtningebørn

Uledsagede børn er børn under 18 år, som opholder sig uden for deres hjemland og er blevet adskilt fra begge forældre eller de primære omsorgspersoner.

I løbet af de sidste tre år (2007-2009) er antallet af uledsagede børn, der har søgt asyl i Danmark (uledsagede, der er spontane asylansøgere) steget markant. I 2007 søgte 93 uledsagede børn asyl i Danmark og udgjorde 5 % af det totale antal asylansøgere. I 2009 var antallet steget til 529, og uledsagede mindreårige udgjorde 14 % af det totale antal asylansøgere. Størstedelen af de uledsagede mindreårige, der har søgt asyl i Danmark, er de i sidste tre år kommet fra Afghanistan. Derudover kom

børnene primært fra Irak, Somalia og Iran. Det er langt fra alle de uledsagede, der indgiver en asylansøgning i Danmark, der ender med få opholdstilladelse i Danmark.¹

Ud over de spontane asylansøgere får et mindre antal uledsagede FN-kvoteflygtninge også ophold i Danmark. Det er den samlede gruppe af uledsagede, der får ophold i Danmark, som denne rapport fokuserer på.

Børnekonventionen har et helt særligt fokus på uledsagede børn, dels pga. børnenes særlige behov for international beskyttelse som asylansøgende og dels som forældreløse og/eller anbragte børn.

Forpligtelsen til at sikre, at uledsagede børn beskyttes og får omsorg, fortsætter efter, at de får ophold i landet. Af Børnekonventionens artikel 20 fremgår det, at alle beslutninger skal tages med hensyn til kontinuiteten i barnets opdragelse. I artikel 39 står der desuden, at staten er forpligtet til at sikre, at børn, der har lidt under misrøgt, mishandling eller udnyttelse, får den mest hensigtsmæssige behandling, så de kan integreres i samfundet igen.

Uledsagede børn kan have mange forskellige baggrunde for at være i Danmark, men de har alle det tilfælles, at de er i et fremmed land uden forældre eller primære omsorgspersoner.

Børnene har ofte været udsat for traumatiserende hændelser på deres flugt eller i deres oprindelsesland. Børnenes begrundelse for at flygte fra deres hjemland er mangeartede og komplekse – nogle flygter på grund af risikoen for militærtjeneste, kvindelig omskæring, risiko for forfølgelse på grund af etnisk tilhørsforhold eller forældrenes politiske forhold. Andre flygter fra et land i krig, og endelig bliver nogle børn sendt til Europa for at få en mere tålelig fremtid².

Uledsagede børn, der enten flygter til en flygtningelejr i nabolandet eller rejser til Europa, bruger mange forskellige ruter og mange former for transport: til fods, på hesteryg, med bil, lastbil, tog, bus, båd, skib og fly. Deres rejse kan have taget få dage, måneder eller år og har ofte været yderst farefuld, enten på grund af den farefulde rejse, eller fordi børnene kan have været udsat for mishandling og udnyttelse. Hvert enkelt barns rejse har sandsynligvis været en kombination af forskellige former for transport, skiftende ledsagere og både lovlige og ulovlige rejseetaper. Rejsen i sig selv udsætter uledsagede børn for farer. Ofte har børnene ingen idé om det land, der er målet for rejsen, eller om, hvordan de kommer dertil³.

Børnene kommer for det meste sent i deres barndom, de har ofte kun få års skolegang, og der er meget, de skal nå inden for kort tid.

¹ Nyidanmark.dk (Tal og Fakta på Udlændingeområdet 2007 og 2009 samt juni 2010).

² Dansk Flygtningehjælp, "Uledsagede Mindreårige Asylansøgere", 2005; Wendy Ayotte "Separated Children Coming to Western Europe", Save the Children Fund 2000; Voices of Afghan Children, - A study on asylum-seeking children in Sweden, United Nations High Commissioner for Refugees, Stockholm, June 2010.

³ Wendy Ayotte, "Separated Children Coming to Western Europe", Save the Children Fund 2000.

Uledsagede børn deler alle den udfordring, der ligger i at skulle opbygge et liv som flygtning og minoritet i Danmark. De kommer fra lande, som er forskellige fra danske forhold, og skal etablere sig i et nyt land med fremmede kulturelle forhold.

Uledsagede flygtningebørn har ofte kun ganske få relationer i Danmark, og de relationer, de har til voksne, kan være i form af myndighedspersoner eller pædagogisk personale. Omsorgen for børnene ydes ikke længere af deres forældre men af skiftende pædagoger eller kontaktpersoner.

Det er forskelligt, om uledsagede børn har viden om, hvad der er hændt deres familie, eller hvor de befinder sig. Nogle har stadig telefonkontakt og sender penge til familien, mens andre har mistet deres familie.⁴

Fælles for alle uledsagede er, at savnet og evt. tabet af familien fylder meget i deres hverdag.

Uledsagede børn er således i en helt særlig situation. De har ofte særlige flygtningerelaterede tab og traumer, og den pædagogiske støtte kan besværliggøres af sprog og kulturelle forskelle. De adskiller sig også som gruppe fra andre grupper af udsatte børn i Danmark, som det af forskellige årsager har været nødvendigt at iværksætte særlige foranstaltninger for og måske anbringe for at sikre deres trivsel.

Samtidig er uledsagede børn naturligvis helt forskellige fra hinanden med hver deres potentialer og personlige ressourcer. Derfor kan det være problematisk at fokusere på dem som en særlig gruppe. Det kan fastholde dem i en kategori, som det kan blive svært for dem at frigøre sig fra. De uledsagede ønsker heller ikke altid selv at blive fastholdt i en identitet som uledsaget; mange ønsker at se fremad, ikke tilbage.

Red Barnet mener dog, det er vigtigt at være opmærksom på, at en sikring af uledsagede børns omsorg og trivsel kræver en særligt pædagogisk og terapeutisk bevidsthed og fokus. Hvis man ikke er opmærksom på det, risikerer man at miste medborgere, der har et kæmpe integrationspotentiale. Det er vores opfattelse, at der har manglet en sådan bevidsthed og fokus på gruppen i Danmark igennem nogle år.

Derfor handler denne rapport om de uledsagede børns særlige udfordringer.

2. Fakta om uledsagede børn og deres opholdsgrundlag

2.1 To grupper af uledsagede børn i Danmark

Uledsagede flygtningebørn, der får ophold i Danmark, kan som nævnt opdeles i to grupper: Spontane asylansøgere, som kommer til landet af egen drift, og som får afgjort deres sag hos myndighederne i Danmark. Og uledsagede FN kvoteflygtninge, som udvælges i FN-flygtningelejre i de lande, de

⁴Separated Children, "Exile and Home-Country Links: The Example of Somali Children in the Nordic Countries", Save the Children, 2002.

opholder sig i, af repræsentanter fra UNHCR, Dansk Flygtningehjælp og Udlændingesservice.

2.2 Uledsagede spontane asylansøgere

Antal og baggrund

Ligesom der er sket en markant stigning i antallet af uledsagede, der søger asyl her i landet, er der sket en markant stigning i antallet af opholdstilladelser. Som det fremgår af skemaet nedenfor, blev der i 2007 givet asyl eller anden opholdstilladelse til 25 uledsagede børn, og i 2009 blev der givet asyl eller anden opholdstilladelse til 114 uledsagede børn.⁵

Opholdstilladelser for uledsagede flygtningebørn 2007-2009

	2007	2008	2009
Total antal opholdstilladelser	25	45	114
Opholdstilladelser efter Udlændingelovens § 9c, stk. 3 nr.1 (manglende modenhed)	4	5	6
Afgørelser om asyl, konventionsstatus, b-status og tidl. de-facto-status (Udlændingesservice eller Flygtningenævnet)	4	28	86
Opholdstilladelser efter Udlændingelovens § 9c, stk.3 nr.2 ('reel nødsituation')	17	12	22

Af de 114, der fik opholdstilladelse i 2009, var 14 piger og 100 drenge. 87 af de børn, der fik ophold, var mellem 15-17 år.⁶

Afghanere udgør langt størstedelen af dem, der fik ophold i 2009: 74 af børnene kom fra Afghanistan, 16 fra Irak, 11 fra Iran, 5 kom fra Somalia, og 8 kom fra andre lande.⁷

Opholdsgrundlag

De uledsagede, der søger asyl her i landet, kan få ophold på forskelligt grundlag:

Opholdstilladelse efter Udlændingelovens § 9c, stk.3 nr.1:⁸ Barnets modenhed er afgørende for valget af sagsbehandlingsprocedure. Modenhedsvurderingen foretages af Udlændingesservice og træffes ud fra et

⁵ Nyidanmark.dk (tal og fakta på udlændingeområdet 2007 og 2009). Antallet af uledsagede kvoteflygtninge er ikke inkluderet i disse opgørelser

⁶ Tal fra Udlændingesservice, modtaget på mail i juni 2010

⁷ Tal fra Udlændingesservice, modtaget på mail i juni 2010, se skemaer under *opholdsgrundlag*

kriterium om, hvorvidt barnet er modent nok til at gennemgå en normal asylprocedure med de interview, det indebærer.⁹

Børn under 12 år gennemgår normalt ikke en egentlig asylprocedure, men meddeles umiddelbart opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 c, stk. 3, nr. 1. Uledsagede mindreårige over 15 år antages i almindelighed for at være modne nok til, at sagen kan gennemgå en asylretlig vurdering, mens det for ansøgere mellem 12 og 15 år beror på en konkret vurdering af ansøgers modenhed¹⁰.

Opholdstilladelsen er i første omgang tidsbegrænset til to år. Når opholdstilladelsen udløber, kan barnet søge om at få den forlænget.¹¹

De sidste tre år er der i alt givet ophold til 15 børn på baggrund af § 9c, stk. 3 nr.1.¹² Antallet er lavt, fordi de fleste børn, der ankommer til Danmark, er 15-17 år. Størstedelen af den gruppe, der får denne opholdstilladelse, er under 15 år, og nationaliteterne er meget blandede (Afghanistan, Sri Lanka, Uganda, Irak, Vietnam, Kina, Somalia, Statsløse Palæstinensere).

I 2009 fik seks børn tildelt denne opholdstilladelse. Tre af dem var piger fra henholdsvis Somalia og Palæstina, og tre var drenge fra Afghanistan og Kina.

Asyl, konventionsstatus, b-status og tidl. de-facto-status: Uledsagede mindreårige asylansøgere, der er tilstrækkelig modne, gennemgår som udgangspunkt den samme asylprocedure som voksne asylansøgere og kan opnå at få asylstatus i Danmark som flygtning.

Opholdstilladelsen er tidsbegrænset til syv år. Når opholdstilladelsen udløber, kan barnet søge om at få den forlænget. For at få det, skal betingelserne for opholdstilladelsen stadig være opfyldt.¹³

Opholdstilladelse for uledsagede flygtningebørn fordelt på alder, køn og nationalitet i 2009¹⁴

Alder	Køn	Afghanistan	Irak	Iran	Somalia	Øvrige	Total
0-11	M	0	0	0	0	0	0
	K	0	0	0	0	0	0
12-14	M	4	0	0	0	0	4

⁸ En uledsaget udlænding, der inden det fyldte 18. år har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7, hvis der efter det, som er oplyst om udlændingens personlige forhold, er særlige grunde til at antage, at udlændingen ikke bør gennemgå en asylsagsbehandling. (nyidanmark.dk, bekendtgørelse af udlændingeloven 2005).

⁹ Dansk Flygtningehjælp "Uledsagede mindreårige asylansøgere" 2005, se i øvrigt beretning over forslag til lov om ændring af udlændingeloven og lov om social bistand, afgivet af retsudvalget 1993.

¹⁰ Dansk Flygtningehjælp "Uledsagede mindreårige asylansøgere", 2005.

¹¹ Nyidanmark.dk (Uledsagede Børn), juni 2010.

¹² Tal fra Udlændingetjeneste, modtaget på mail i juni 2010.

¹³ Nyidanmark.dk (Uledsagede Børn), juni 2010.

¹⁴ Tal fra Udlændingetjeneste, modtaget på mail i juni 2010.

	K	1	0	0	0	0	1
15-17	M	50	8	8	0	2	68
	K	3	1	0	3	0	7
Øvrige *	M	2	0	2	1	0	5
	K	1	0	0	0	0	1
Total		61	9	10	4	2	86

* Kategorien 'øvrige' omfatter de personer, der er 18 år eller ældre på afgørelsestidspunktet.

Inden for de seneste tre år har et stigende antal uledsagede opnået at få asylstatus i Danmark. I 2007 fik kun fire uledsagede asylstatus, i 2008 var der 28, der fik asyl, og i 2009 var antallet 86¹⁵.

Ud af de 86 afgørelser i 2009 blev syv sager afgjort af Flygtningenævnet – resten fik asylstatus efter første samtale hos Udlændingesservice og har derfor ikke været igennem en længere proces med afslag.¹⁶

I alle årene udgør børn fra Afghanistan størstedelen af børnene. I 2008 fik én pige asyl, mens der i 2009 var ni piger, der fik asyl.¹⁷

Opholdstilladelse efter Udlændingelovens § 9c, stk.3 nr.2¹⁸: Hvis uledsagede mindreårige asylansøgere får afslag på asyl - enten i Flygtningenævnet, eller efter forelæggelse for Dansk Flygtningehjælp i åbenbart grundløs-proceduren - tager Udlændingesservice stilling til, om barnet kan få opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9c, stk. 3, nr. 2.¹⁹ Det, der er afgørende for, om der skal meddeles opholdstilladelse efter denne paragraf, er, om barnet ved en tilbagevenden til hjemlandet vil blive bragt i en reel nødsituation. I denne vurdering indgår oplysninger om barnets alder på afgørelsestidspunktet, barnets forhold inden udrejsen, spørgsmålet om forældre, andre familiemedlemmer, socialt netværk i hjemlandet, skolegang, arbejdsforhold eller andre forhold, der kan være afgørende for, om barnet vil kunne klare sig ved en tilbagevenden. De generelle forhold i hjemlandet vil også kunne spille ind, herunder om landet er krigsførende eller ej.²⁰

¹⁵ Nyidanmark.dk (Tal og Fakta på Udlændingeområdet 2007 og 2009). Se skema under *antal og baggrund* samt tal fra Udlændingesservice, modtaget på mail i juni 2010.

¹⁶ Tal fra Udlændingesservice, modtaget på mail i juni 2010 og tal fra Dansk Flygtningehjælp modtaget på mail i juni 2010.

¹⁷ Tal fra Udlændingesservice, modtaget på mail i juni 2010.

¹⁸ En uledsaget udlænding, der inden det fyldte 18. år har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7, hvis der er grund til at antage, at udlændingen uden for de i § 7, stk. 1 og 2, nævnte tilfælde vil blive stillet i en reel nødsituation ved en tilbagevenden til hjemlandet. (Nyidanmark.dk, Bekendtgørelse af Udlændingeloven, 2005).

¹⁹ Nyidanmark.dk (tal og fakta på udlændingeområdet 2009), juni 2010.

²⁰ Integrationsministeriets "Vejledning for repræsentanter, Opgaver og funktion i forhold til uledsagede", 2003- se i øvrigt beretning over forslag til lov om ændring af udlændingeloven og lov om social bistand, afgivet af retsudvalget 1993.

Denne opholdstilladelse skal forlænges efter to år.²¹ For at få det, skal betingelserne for opholdstilladelsen stadig være opfyldt. Det har hidtil været en fast praksis, at uledsagede børn efter to års ophold i landet fik permanent opholdstilladelse.

I 2007 blev størstedelen af opholdstilladelserne givet på baggrund af § 9c, stk.3 nr.2. ²² I 2009 fik kun 22 uledsagede mindreårige opholdstilladelse efter denne paragraf. Opholdstilladelsen blev givet til to piger (en fra Iran) og 20 drenge fra primært Afghanistan og Irak.

Modtagelsen i Danmark

Når spontane uledsagede asylansøgere ankommer til Danmark, bliver de indkvarteret på specielle asylcentre for mindreårige. Centrene er døgnbemandet med pædagogisk socialfagligt personale. I en længere årrække har der kun været et enkelt modtagecenter for uledsagede, Center Grib Skov. Nu er der flere²³. De unge bor som regel på centrene, mens deres asylansøgning bliver behandlet.

2.3 Uledsagede, der kommer som kvoteflygtninge via FN-systemet

Danmark modtager hvert år et antal uledsagede flygtningebørn, som kommer til Danmark som kvoteflygtninge. Kvoteflygtninge, der accepteres til genbosætning til Danmark, gennemgår et 'før-afrejse-kursus', der gennemføres i flygtningenes opholdsland. Kurset er typisk af 20 timers varighed med henblik på at lette og forberede overgangen fra tilværelsen i opholdslandet til livet i Danmark. Før-afrejse-kurset omfatter undervisning i elementært dansk og i danske samfundsforhold og gennemføres af Integrationsministeriet, Udlændingetjeneste og dansklærere. Formålet er desuden at give børnene konkrete oplysninger om forholdene og tilbuddene i den kommune i Danmark, hvor de skal bo. Forud for hvert før-afrejse-kursus udfylder de kommuner, hvortil de pågældende flygtninge er visiteret, et skema med oplysninger, som kommunen finder relevant for kvoteflygtningene, evt. suppleret af billeder fra kommunen. ²⁴

Planlægningen af kvoteflygtningenes rejse og modtagelsen i Danmark arrangeres af Udlændingetjeneste og International Organisation for Migration (IOM).

Antal og baggrund

Det har ikke været muligt at få tal på hvor mange uledsagede kvotebørn, der kommer til Danmark, da det ikke har været muligt for Udlændingetjeneste at foretage en trækning på antal, køn, nationalitet, alder m.m. Tidligere har Red Barnet fået et forsigtigt skøn fra Udlændingetjeneste på, at der i gennemsnit kunne komme op mod 15-25 uledsagede kvotebørn til Danmark om året.

²¹ Nyidanmark.dk (Uledsagede Børn), Juni 2010.

²² Nyidanmark.dk (tal og fakta på udlændingområdet 2007 og 2009). Se skema under antal og baggrund.

²³ I Maj 2010 drev Røde Kors 6 specialcentre til uledsagede flygtningebørn: Center Sjælsmark (modtagecenter), Center Avnstrup, Center Gribskov, Center Vipperød, Center, Grindsted og Center Sandvad.

²⁴ Nyidanmark.dk (kvoteflygtninge) juni 2010.

Børnenes landebaggrund afhænger af, hvor kvoterejserne går til. I 2009 gik kvoterejserne til Malaysia, Nepal og Rwanda.²⁵ Inden for de senere år er kvoteflygtninge også kommet fra Burma, Congo og Bhutan. Burmeserne opholdt sig i Malaysia, og Congoleserne opholdt sig i forskellige afrikanske lande, blandt andet Tanzania, Malawi, Uganda og Zambia. Bhutaneserne opholdt sig i Nepal.

Opholdsgrundlag

De uledsagede børn, der kommer som kvoteflygtning, er allerede anerkendte som flygtninge af UNHCR, inden de kommer til Danmark, og kriteriet for at komme til Danmark er, at de skal kunne opnå ophold i Danmark, hvis de var kommet som spontane asylansøgere. Derudover gælder der integrationspotentialekriterier, de skal kunne opfylde, medmindre deres sag er en hastesag.²⁶

En kvoteflygtning får i første omgang opholdstilladelse for seks måneder. Opholdstilladelsen forlænges efter indrejsen til op til syv år fra indrejsen. Herefter kan flygtningen søge om at få tilladelsen forlænget, hvis han/hun stadig opfylder betingelserne for at opholde sig i Danmark.²⁷

Modtagelsen i Danmark

Medarbejdere fra Udlændingesservice modtager kvoteflygtningene, når de indrejser i Danmark. De hjælper dem gennem paskontrollen og sørger for, at de bliver modtaget af medarbejdere fra kommunen i Københavns Lufthavn eller kommer med tog eller fly til resten af landet, hvor medarbejdere i de pågældende kommuner vil tage imod dem - medmindre de er taget til København for at hente de uledsagede dér.²⁸

Den medarbejder fra Udlændingesservice, der modtager i lufthavnen, har ofte deltaget i før-afrejse kurset. Således er der som regel ét genkendeligt ansigt, når børnene ankommer, bortset fra de tilfælde hvor der er tale om hastesager, og hvor kvoteflygtninge ikke har været på før-afrejse kursus.²⁹

2.4 Forskelle mellem spontane asylansøgere og FN kvoteflygtninge

Gruppen af uledsagede kvoteflygtninge kommer oftere til Danmark i søskendegrupper (end de spontant asylansøgende børn gør), og der er også i højere grad en ligelig fordeling mellem kønnene.

Der kan også være mindre børn imellem, og de kommer som regel fra andre lande og kulturer end de spontant asylsøgende.

FN-kvotebørn placeres direkte ude i kommunerne uden et mellemophold på et modtagecenter i Danmark. De spontant asylsøgende har således dels et større kendskab til Danmark, inden de flytter ud i kommunen, de er begyndt til danskundervisning, og de har ofte fået knyttet en række relationer til andre i Danmark. De har bl.a. også haft en forældrerepræsentant under deres ophold i Danmark.

²⁵ Opringning til Dansk Flygtningehjælp juni 2010.

²⁶ Nyidanmark.dk (kvoteflygtninge) juni 2010.

²⁷ Nyidanmark.dk (kvoteflygtninge) juni 2010.

²⁸ Nyidanmark.dk (kvoteflygtninge) juni 2010.

²⁹ Sager hvor flygtninge risikerer umiddelbar tilbagesendelse til hjemlandet eller overgreb i opholdslandet.

De spontane asylansøgere har også ofte været på en lang rejse gennem Europa, hvor de kan have vænnet sig til andre forhold i Europa, end det, de kommer fra. FN-kvoteflygtningene har haft lange ophold i flygtningelejre i andre opholdslande bag sig, og en del har opholdt sig i disse lande illegalt.

3. Hvilke rettigheder har børnene? Hvad siger Børnekonventionen og FN's Børnekomité?

Uledsagede børn har særligt behov for beskyttelse. I følge Børnekonventionen skal myndigheder sikre beskyttelse, omsorg og pleje og korrekt behandling af uledsagede børn. Tiltag skal bygge på principperne om, at intet barn må diskrimineres (art. 2), på barnets ret til udvikling (art. 6), barnets tarv (art. 3) og barnets ret til at udtrykke sine synspunkter frit og at barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed (art. 12).

Myndighedernes forpligtelser, der følger af Børnekonventionen, gælder for alle myndighedsinstanser. De omfatter pligten til at udarbejde national lovgivning, sikre administrative strukturer og den nødvendige forskning, information, data indsamling og uddannelsesaktiviteter for at sikre børnenes rettigheder. De juridiske forpligtelser er både negative og positive i deres natur og kræver, at stater ikke blot afstår fra foranstaltninger, der krænker disse børns rettigheder, men også aktivt etablerer foranstaltninger, der sikrer udøvelsen af disse rettigheder uden forskelsbehandling.³⁰

Uledsagede børns særlige behov for beskyttelse er lig det behov, børn har, der er anbragt uden for deres hjem, fordi det ikke er i deres tarv at bo sammen med deres forældre (art. 20).

Uledsagede børn har ret til økonomisk, boligmæssig, omsorgsmæssig og uddannelsesmæssig støtte på lige fod med nationale børn. Ethvert barn har ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling (art. 27). Den finansielle bistand bør ydes på samme niveau som gælder for børn, der er født i Danmark³¹.

Sociale myndigheder må under hensyntagen til barnets alder, køn, religion, kultur og sprog sikre barnets mentale og fysiske udvikling.

Der skal findes frem til holdbare løsninger på baggrund af en grundig kortlægning af barnets behov og i videst muligt omfang tage hensyn til barnets tarv og velfærd på sigt³².

Barnet skal sikres en langsigtet løsning i forhold til boligplacering, og løsningen skal findes i samråd med barnet³³. Myndigheder skal basere placeringer på en omhyggelig vurdering af barnets behov, og

³⁰ CRC/GC/2005/6.

³¹ BRK Art. 26, 27, Gen.Com. no. 6, 44.

³² CRC, art. 3 (1); CRC, art. 22 (1); CRC, art. 22 (2); Generel kommentar nr. 6, 79: Det ultimative mål i behandlingen af uledsagede børn er at identificere en varig løsning, som henvender sig til alle deres behov for beskyttelse.

³³ Arts. 20(1), 20(3) & 25. Art. 26: Children have the right to benefit from social security and social insurance. Art. 27: Children have the right to a standard of living adequate for their physical, mental, spiritual, moral and social development and art. 30, 34, 35, 36 General Comment No 6, Paragraph 40: Placements should offer continuity in a child's upbringing

tiltag skal fremme barnets sundhed, selvrespekt og værdighed³⁴. Et uledsaget barn bør som alle andre børn - med henblik på fuld og harmonisk udvikling af sin personlighed - vokse op i et familiemiljø i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse og forberedes til at leve sit eget liv i samfundet. De bør opdrages i lyset af idealer som fred, værdighed, tolerance, frihed, lighed og solidaritet³⁵. Ændringer i plejeordninger bør begrænses til et minimum. Tilsyn med omsorgsopgaver skal udføres regelmæssigt.

Det er generelt ønskeligt, at børn under 16 år bliver passet i en plejefamilie, der afspejler deres egen kultur. Uledsagede børn over 16 år kan måske drage fordel af en placering i en lille gruppe i hjemlige omgivelser. Uledsagede børn skal ikke behandles som "de facto" voksne og boligplaceres som voksne³⁶.

Søskende bør placeres sammen, medmindre de ønsker andet, eller det ikke er i deres bedste interesse. Når børn placeres hos slægtninge, skal disses omsorgsevne vurderes, og der skal føres tilsyn med anbringelsen³⁷.

Uanset hvor barnet er placeret, skal der tilknyttes omsorgspersoner med passende uddannelse, der forstår børnenes kulturelle, sproglige og religiøse behov³⁸, og som har en forståelse for de spørgsmål, som påvirker uledsagede børn³⁹.

Personalet bør hjælpe et barn til at udvikle forbindelser til deres etniske samfund, når det er muligt. De skal respektere barnets ret til privatliv⁴⁰ og ret til at opretholde et fortroligt forhold til deres værge og advokat.

Når deres ophold på opholdsstedet ophører, bør de på lige fod med børn, der er født i Danmark, tilbydes støtte via efterværn, så de bistås i deres overgang til et uafhængigt liv.

Uledsagede børn skal have adgang til akut, forebyggende og opfølgende sundhedspleje. Der skal være særlig opmærksomhed på børnenes fysiske og mentale sundhedsbehov som følge af tidligere fysiske

regarding their cultural and linguistic background, changes of placements should be kept to a minimum and siblings should be placed together. Child headed families should receive effective protection and children should be informed about the plans that are being made for them. Paragraph 90: Once it is determined that a separated child will remain in the community an assessment should take place to determine appropriate long term arrangements. Separated children should have the same access to service rights as national children.

³⁴ BRK Art.39.

³⁵ Præamblet til Børnekonventionen.

³⁶ Se f.eks. Separated Children in Europe Programme: Statement of Good Practice, 4 th. revised edition, 2010 og European Union Agency for Fundamental Rights: Separated, asylum seeking children in European Union Member States, Summary Report, November 2010.

³⁷ UNCRC General Comment No 6, on the Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin, 2005; "Statement of Good Practice", Separated Children in Europe Programme, 4th revised edition, March 2010.

³⁸ CRC, Arts. 3(3) & 13 Art. 14: Children have the right to freedom of thought, conscience and religion. Art. 15: Children have the right to freedom of association.

³⁹ Art. 19: States shall take all appropriate measures to protect children from all forms of physical and mental violence, abuse, negligence, maltreatment or exploitation.

⁴⁰ Art. 16: Children shall not be subjected to arbitrary or unlawful interference with their privacy, family, home or correspondence.

afsavn og dårligt helbred, til eventuelle handicaps, til psykologiske følgevirkninger af vold, traumer og tab samt til virkningerne af racisme og fremmedhad, barnet kan have været udsat for i transitlande eller udsættes for i opholdslandet⁴¹. For nogle uledsagede børn er adgang til rådgivning eller behandling afgørende for deres restituering og udvikling.

Uledsagede børn skal have adgang til de samme lovbestemte uddannelser som danske børn⁴². Skoler skal tage en fleksibel og imødekommende tilgang til uledsagede børn og give særligt støtte til tosprogede. Der skal udarbejdes en individuel uddannelsesplan for hvert uledsagede barn, og den unge bør støttes i en regelmæssig skolegang. Uddannelsesmyndigheder skal være på vagt over for vold og mobning mod uledsagede børn og tage tiltag til at forhindre det.

Uledsagede har ret til at bevare deres kulturelle identitet og skal derfor bl.a. sikres adgang til modersmålsundervisning⁴³. Erhvervsfaglige og faglige uddannelser bør være tilgængelige for ældre uledsagede, så muligheden for et ordentligt livsgrundlag tilvejebringes.

Et uledsaget barn har på lige fod med alle andre børn ret til hvile og fritid, til at lege og dyrke fritidsinteresser, som er passende for barnets alder, og til frit at deltage i det kulturelle liv⁴⁴. Et uledsaget barn skal ikke nægtes retten til i fællesskab med andre medlemmer af sin etniske, religiøse eller sproglige gruppe at udøve sin kultur, religion eller bruge sit sprog⁴⁵.

Danmark skal positivt og proaktivt lette familiesammenføring for barnet i den stat, hvor barnets tarv vil blive opfyldt⁴⁶. Hvis det er til barnets bedste, at familiens genforening finder sted i Danmark, bør indrejse- og opholdstilladelse udstedes til barnets familie. En sådan ansøgning fra et barn eller forælder bør behandles på en positiv, human og hurtig måde. Hvis det er barnets bedste, at familiesammenføring finder sted i et tredjeland eller i hjemlandet, skal en række beskyttelsesforanstaltninger være på plads, og en omhyggelig vurdering af familiens egnethed og mulighed for at beskytte barnet og give det omsorg

⁴¹ CRC, Art. 23: Children with disabilities have the right to enjoy a full and decent life and have the right to special care. Art. 24. Art. 39: States shall take measures to promote the physical and psychological recovery and social re-integration of child victims. General Comment No 6, Paragraphs 46 – 49: Separated children should have the same access to health services as national children and states must address the particular vulnerabilities of separated children and the impact of these on a child's health. Rehabilitation should be provided.

Paragraph 90.

⁴² CRC, Art. 28: Children have the right to free and compulsory primary education. States shall encourage different forms of secondary education and make them available to all children. Educational and vocational guidance shall be available to all children. General Comment No 6, Paragraph 41: States should ensure that access to education is maintained during all phases of the displacement cycle. Paragraph 42, Paragraph 90.

⁴³ Art. 29(1c): The aims of education shall be to encourage respect of children's cultural identity, language and values. Art. 30.

⁴⁴ BRK. Art. 31.

⁴⁵ Art. 30.

⁴⁶ **Art 10,1**. Ansøgninger fra et barn eller dets forældre om indrejse i eller udrejse fra en deltagende stat med henblik på familiesammenføring skal behandles på en positiv, human og hurtig måde af deltagerstaterne, Generel kommentar nr. 6, 81 og 83.

skal gå forud. Uledsagede børn skal endvidere støttes i at holde kontakt med deres familie (på lige fod med anbragte danske børn)⁴⁷.

Et uledsaget barn har herudover ret til en værge. Procedurer for udnævnelse af en værge må ikke være mindre gunstige end de eksisterende nationale administrative eller retslige procedurer, der anvendes til beskikkelse værger for børn, der er født i Danmark. En værge skal arbejde for det uledsagede barns bedste⁴⁸.

4. De lovgivnings- og forvaltningsmæssige rammer for uledsagede børns integration i Danmark

4.1 De lovgivningsmæssige rammer

Visitation af uledsagede spontane asylansøgere og ophold i overgangsfasen

De uledsagede børn visiteres iflg. Kommunernes Landsforening (KL) til kommunerne med udgangspunkt i dels det enkelte barns tarv og dels i en kvotefordeling⁴⁹. Kvotefordelingen mellem regionerne bliver aftalt i mellem kommunerne for et år ad gangen (regionskvoter)⁵⁰.

Visiteringen af det individuelle barn kan også inkludere, at det individuelle barn bliver inddraget i beslutningen: ”Udlændingenservice kan for uledsagede flygtningebørn træffe afgørelse om visitering efter tidspunktet for meddelelse af opholdstilladelse, når dette er påkrævet for at inddrage det pågældende barn i afgørelsen om visitering”⁵¹.

Afgørelse om visitering skal træffes senest to uger efter meddelelse af opholdstilladelsen⁵². I praksis vil det derfor sige, at kommunerne i mange tilfælde ikke ved, at de skal modtage et specifikt uledsaget barn, før meget kort tid inden barnet kommer ud i kommunen.

Det er fortsat staten, der er ansvarlig for ophold og udgifter fra det tidspunkt, barnet har fået opholdstilladelse og indtil udgangen af den første hele måned efter afgørelsens dato. I denne overgangsperiode er det den nye opholdskommune (og ikke kommunen, hvor modtagecentret ligger), der har det overordnede ansvar i henhold til Serviceloven⁵³.

⁴⁷ Børnekonventionen Art. 9.3.

⁴⁸ BRK. Art. 12, Art. 18(2), Art. 20(1) og (3), General Comment No 6, 21 & 24, 33 – 38, 95.

⁴⁹ Fra ’Uledsagede Flygtningebørn’, KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn.
<http://www.kl.dk/Beskaftigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

⁵⁰ Medmindre fordelingen revideres, fordi antallet er større end forventet Udlændingeloven §§6 og 7.

⁵¹ Fra ’Uledsagede Flygtningebørn’, KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn.
<http://www.kl.dk/Beskaftigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

⁵² Jf. § 10, stk. 2 i Integrationsloven?

⁵³ Fra ’Uledsagede Flygtningebørn’, KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn.
<http://www.kl.dk/Beskaftigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

Kommunen kan vælge at indkvartere uledsagede i en midlertidig indkvarteringsbolig i den første tid.

Lovgrundlaget for uledsagedes integration i kommunerne

Uledsagede børn, der får ophold i Danmark, befinder sig i et krydsfelt mellem den lovgivning, der vedrører alle børn i Danmark, og Integrationsloven.

Almindelig dansk lovgivning gælder for uledsagede flygtningebørn - både i forhold til undervisning efter folkeskoleloven og ungdomsskoleloven og i forhold til indsatser og tilbud efter Serviceloven - på samme måde som for alle andre børn her i landet⁵⁴.

Og iflg. KL gælder, ”Samspillet mellem integrationsloven og serviceloven spiller imidlertid ind ved anvendelse af lovgrundlaget, hvortil kommer at børnenes situation er anderledes”.

Børnene er således lovgivningsmæssigt også omfattet af Integrationsloven⁵⁵ i flg. både Kommunernes Landsforening og Integrationservice: ”Lov om integration af udlændinge i Danmark (Integrationsloven) er den lovgivningsmæssige ramme for integrationen af nyankomne flygtninge og familiesammenførte fra lande uden for EU. Lovens overordnede formål er at sikre, at nyankomne flygtninge m.fl. får mulighed for at udnytte deres evner og ressourcer med henblik på at blive deltagende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere.”⁵⁶

Dét, der iflg. KL og Integrationservice skal overvejes, når kommunerne vurderer, hvor de forvaltningsmæssigt vil placere et uledsaget barn, er tilsyneladende hvilke tilbud, de unge skal have: I forhold til ’aktivering’/uddannelse: Er integrationsprogrammet (under Integrationsloven) egnet for den unge - eller vil et skoletilbud være bedre? Og i forhold til boligplacering: Er der særlige hensyn at tage til barnet? Der kan f.eks. iflg. Integrationservice tages individuelle og konkrete forholdsregler, så barnet for eksempel boligplaceres i bofællesskab eller lignende, herunder særlige økonomiske forholdsregler⁵⁷, og i flg. KL kan der ’opstå problemer, som kan gøre det nødvendigt at anbringe barnet’⁵⁸.

Det er frivilligt for kommunerne, om de vil tilbyde et uledsaget barn et introduktionsprogram eller et skoletilbud. Et uledsaget barn, der følger den almindelige undervisning i folkeskolen eller i

⁵⁴ Fra ’Uledsagede Flygtningebørn’, KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn.
<http://www.kl.dk/Beskafteigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

⁵⁵ Der henvises til Integrationsloven § 54, se også § 2.

⁵⁶ Fra ”Den gode modtagelse af flygtninge i kommunerne”, April 2008, Integrationservice, Integrationsministeriet.

⁵⁷ Integrationservice’ vejledning til kommunerne, ’Den gode modtagelse af flygtninge i kommunerne’,s.

⁵⁸ Fra ’Uledsagede Flygtningebørn’, KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn.
<http://www.kl.dk/Beskafteigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

ungdomsskolen, kan ikke samtidigt deltage i 'Introduktionsprogrammet' i kommunerne⁵⁹. Vælges introduktionsprogrammet, gælder de samme regler for mindreårige uledsagede børn som for voksne.

Barnet kan dog også godt tilbydes introduktionsprogrammet senere i forløbet, det skal bare ske inden barnet fylder 18 år. Hvis et uledsaget barn ikke tilbydes et introduktionsprogram, før det fylder 18 år, vil barnet ikke, når det senere fylder 18 år, blive omfattet af Integrationslovens regler om introduktionsprogram og introduktionsydelse.

Både KL og Udlændingesservice anbefaler, at kommunerne tager særligt hensyn til børnene, når beslutningen om placeringen af den unge træffes. Fordi uledsagede kan være dybt traumatiserede og berørte af en turbulent og krigspræget opvækst, vil de iflg. Integrationservice kræve ekstra opmærksomhed og opfølgning, som ikke er tænkt ind i introduktionsprogrammet. Af den årsag anbefales det i vejledningen fra Integrationservice, at kommunen undersøger, om der i kommunen findes et mere passende tilbud, som f.eks. et uddannelses tilbud, hvor man har erfaring med uledsagede flygtningebørn. Også iflg. KL "udgør undervisning i folkeskolen eller i ungdomsskolen et mere relevant tilbud end introduktionsprogrammet" for uledsagede børn, men det kan særligt "komme på tale, at et uledsaget barn på 16-17 indgår i introduktionsprogrammet".

Vælges integrationsprogrammet kan barnet støttes ad andre veje til at begå sig i en 'voksen'-verden. For eksempel bør de ifølge Integrationservice samtidig tilbydes en voksen støtteperson.

Særlige støtteforanstaltninger til de unge skal iværksættes inden det fyldte 18. år. Derefter kan bevilliges støtteforanstaltninger efter Servicelovens § 76. Det er da muligt at forlænge støtteforanstaltningerne op til det fyldte 23. år (efterværn).

Uledsagede børn, der følger et introduktionsprogram, er omfattet af flyttereglerne i integrationslovens § 18 om tilflytningskommunernes godkendelse af at overtage introduktionsprogrammet. Børn, der ikke tilbydes et introduktionsprogram, behøver ikke indhente godkendelse fra tilflytningskommunen⁶⁰.

4.2 Forvaltningspraksis

At kommunerne har valgfrihed i forhold til den forvaltningsmæssige ramme og tilbud, som børnene får, ses meget tydeligt i praksis i kommunerne.

En del af de sagsbehandlere og andre professionelle, som Red Barnet har interviewet, har givet udtryk for, at de savner klare procedurer for, hvordan et uledsaget barn skal støttes, når det kommer til kommunen – og dermed klarhed over hvilken forvaltningssektor, der har ansvar for, hvad og hvor beslutningskompetencen i sidste ende ligger.

⁵⁹ Jf. § 16, stk. 6, i integrationsloven. Fordi 'Introduktionsprogrammet' skal følge de regler, der gælder for introduktionsprogrammet om danskuddannelse og beskæftigelsesrettede tilbud (kap. 4 i Integrationsloven) og disse tilbud ikke omfatter undervisning efter folkeskoleloven eller Ungdomsskoleloven.

⁶⁰ Fra 'Uledsagede Flygtningebørn', KL-notat af 13. februar 2008 om uledsagede flygtningebørn. <http://www.kl.dk/Beskaftigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

"Det ville være meget bedre, hvis lovgivningen sagde: Børnene skal anbringes. Jeg ved ikke, hvorfor lovgivningen giver mulighed for, at man kan vælge. Det ville som sagt være bedre, hvis lovgivningen var helt entydig på dette område." (Leder af botilbud, 2008).

Uden retningslinjer opstår der usikkerhed omkring, hvilken støtte de unge skal tilbydes af flere årsager:

For det første går en del af usikkerheden på, at børnene defineres som udlændinge under Integrationsloven og derfor adskiller sig fra andre nationale børn, der har behov for støtte:

"Altså, der er ingen, der ved noget som helst. Alle herovre [i Børne- og Familieafdelingen, red.] siger, det har ikke noget med os at gøre. Man kan ikke bruge serviceloven til det der." (Sagsbehandler i en Børne- og Familieafdeling, 2008).

For det andet er usikkerheden i forhold til, hvor beslutningskompetencen/ansvaret skal placeres, også knyttet op til børnenes alder – fordi de er forholdsvis gamle ved ankomst. *"Man ville ikke placere en uledsaget på eksempelvis 7 år i Integrationsafdelingen"*, er der en sagsbehandler, der meget logisk peger på.

Endelig har kommunalreformen i 2007 også været en faktor, der har skabt et vist rum for usikkerhed i forhold til praksis. En del af de interviews, der ligger til grund for denne rapport, blev foretaget mindre end to år efter kommunalreformen i 2007. Kommunalreformen betød, at mange praksisformer blev ændret, og de samarbejdsrelationer, der var blevet opbygget, siden Integrationsloven blev vedtaget i 1999, var ophørt. Tidligere blev der f.eks. sammensat integrationsteams på tværs af forvaltninger, hvilket betød, at Servicelovens foranstaltninger blev inddraget i det samlede teams integrationsarbejde.

Mange af de små kommuners praksisser er i dag blevet sammenlagt, og nøglemedarbejdere har skiftet stilling til andre arbejdsområder.

Med kommunesammenlægningen ligger integrationen nu oftere i beskæftigelsesenheden. Det betyder, at det er integrationsmedarbejdere, der ofte har det første møde med den unge, og de medarbejdere bringer ikke altid en børnefaglig erfaring fra Børne- og Ungeafdelingen med sig... *"Pludselig finder de på at give et barn et dagbehandlingstilbud, uden grundlaget er på plads ... Der skal jo være et grundlag – laves en undersøgelse, en nærmere udredning af børnene ... før man kan pege på, hvad er det for en foranstaltning, der skal ind."* (Sagsbehandler i Børn og Familieafdelingen, 2008).

Andre sagsbehandlere pegede på, at systemet ikke fungerer, og at hensynet til barnets tarv og helhedssynet på klienten går tabt:

"Nu er der en forvaltningsforvirring! Ansvaret og kompetencen er spredt ud i forskellige forvaltninger, og sagen kan risikere at blive sendt rundt ml. kommunens afdelinger. Der er hyppige sagsbehandlerskift, og derfor er der ingen kontinuitet. ... Der er heller ingen sagsbehandlere, der tør stille spørgsmål til, hvis vi nu f.eks. lavede noget dårligt, når de kun er der 2-3 måneder. Det fungerer med andre ord ikke, for der bliver brugt så meget energi på systemet selv, at der ikke er overskud til at være kritiske i forhold til barnets bedste - Fokus er væk!" (Leder af botilbud, 2008).

I praksis vælger nogle kommuner som udgangspunkt altid at lave en børnefaglig undersøgelse af den unge jf. Serviceloven og på baggrund af en sådan undersøgelse tage beslutning om tiltag. Dermed placerer de ansvaret for vurderingen af, hvilke tilbud den unge skal have, i Børne- og Ungeafdelingen:

”Det er ikke procedurer, der er nedskrevne omkring de uledsagede... og i øvrigt gælder der i mange sammenhænge de samme procedurer som for alle andre børn. Husk at oprette en sag, etc. Det er ikke nødvendigt at have specielle procedurer... Når vi så har vurderet dem, tager vi en snak med voksen- afdelingen, hvis vi mener, de hører til der, dvs. kan klare sig selv. Og så falder de under voksenreglerne - integrationsloven for voksne og Aktivloven og får kontanthjælp. De har jo en alder, er jo ofte ret selvstændige og har klarret ret mange ting selv i livet... Men hvis de ikke kender noget til sprog eller kultur, kan vi jo ikke bare sende dem ud ... de aner ikke engang, hvad en bus er! Men jeg ved, der nogle kommuner, der gør det konsekvent, når de er over 16 år, så giver de bare dem egen bolig og må klare sig selv alene. Jeg kender til konkrete eksempler...” (Afdelingsleder i en Børne- og Ungeafdeling, 2008).

”Og der skal jo laves handleplaner, og der skal laves opfølgning, og vi skal hele tiden vurdere: Er indsatsen den rigtige? Er den det ikke, så skal vi finde på noget andet. Og det ligger ikke naturligt i integrationsafdelingen.” (Sagsbehandler i Børn og Familieafdelingen, 2008).

Når man arbejder med børnene under serviceloven, arbejdes der således efter en børnefaglig handleplan ... *”ikke nogen integrationsplan. Den bedste måde er trods alt anbringelserne, for heri indgår en faglighed i opfølgningen. Men det er ikke konsekvent længere, og hvis børnene/de unge kommer under bistandsloven, er det jo et helt andet lovmæssigt fundament og andre traditioner, der er i det system. Det er ikke så smart, heller ikke af hensyn til de unges indbyrdes relationer - at nogle er under den ene lov og andre under den anden.” (Leder i bosted, 2008).*

Andre kommuner vælger nærmest konsekvent at placere de ældre uledsagede børn under Integrationsloven og i en voksenafdeling:

”De uledsagede får alle tilbudt et integrationsprogram. Hvis de er under 16 år ved ankomsten, vil jeg dog oftest henvise dem til Familieafdelingen, for så er de som regel for unge.” (Sagsbehandler, der modtager uledsagede børn, 2008).

Andre kommuner tager udgangspunkt i den information, de har om det enkelte barn, inden de vælger placering. Her har forskellige faktorer indflydelse på valget af forvaltning. Disse faktorer afspejler også KL's og Integrationservices vejledninger (jf. forrige afsnit):

Børnene kommer under Børne og Familieafdelingen, hvis der er tale om, at barnet har behov for et døgntilbud. Eller hvis det skønnes, at børnene har 'synlige problemer'. En tredje faktor, der kan være afgørende for, hvorvidt ansvaret for et uledsaget barn bliver placeret i Børne- og Familieafdelingen, kan også være vurderingen om, hvorvidt barnet hører hjemme i folkeskolen eller ej? Vurderes det, at barnet er bedst placeret i folkeskolen – så bliver sagen placeret i Børne- og Familieafdelingen.

Når det vurderes, om de unge uledsagede børn skal i folkeskolen, hviler vurderingen ud over alder bl.a. på, hvorvidt børnene allerede taler en del dansk⁶¹. Hvis børnene allerede taler godt dansk og er 16-17 år gamle, hører de ikke til i folkeskolen, er vurderingen. Og derfor får de sammensat et integrationsprogram under Integrationsloven. Tilsvarende hvis børnene allerede har en del års

⁶¹ Det gør FN's kvotebørn naturligvis ikke, men det kan de børn, der har haft et langt ophold på et asylmodtagecenter, godt gøre.

skolegang bag sig, når de kommer, så kan det være, at det vurderes, at et folkeskoletilbud ikke er i deres interesse, og at et introduktionsprogram er mere fleksibelt.

Uanset hvor der tages afsæt forvaltningsmæssigt, ser det ud til, at der er en vis fleksibilitet i, hvordan kommunerne efterfølgende sammensætter tilbuddene til børnene, og at børn, der er blevet placeret i en voksenafdeling i kommunen, godt under forløbet kan få tilbudt særlige tilbud jf. Integrationservices vejledning, der bl.a. peger på muligheden for en kontaktperson. Dermed kan den unge dog også ende med, at der er rigtig mange myndighedspersoner inde over deres sag.

Kommunerne gav udtryk for, at kontakten/tilsynet ofte skete på en ugentlig basis, men at den også kunne variere efter behov. Tilsynspersonens opgaver "... *kan være alt fra at spørge til: Hvordan har du det med skolen? Hvordan kommer du derhen? Tænker du på dine forældre? Hvor tror du, de er henne? Har du en kæreste? ALT muligt, der kan bruges for at skubbe den unge så godt i gang som muligt. Social og personlig støtte ... Hjælp til at blive etableret i boligen - købe møbler: Hvor ligger IKEA? Hvordan bliver de sendt hjem? Hvad koster ting? Hvad skal jeg have? Håndklæder? Skal jeg have det – er der ikke det i lejligheden? Der kan være mange ting, der kan være svært, når man kommer til Danmark.*" (Afdelingsleder i en Børne- og Ungeafdeling 2008).

Uanset tilbud fremgår det af vores interviews, at nogle kommuner under alle omstændigheder tilbyder børnene et integrationsprogram, før de fylder 18... *'for så kan de få mere støtte end kun skoletilbud efter de bliver 18 år.'* (Integrationskonsulent, 2008).

Som nævnt bliver uledsagede børn fordelt på mange forskellige kommuner. Det betyder, at der ofte går lang tid i mellem, at den enkelte kommune modtager uledsagede børn. Derfor får de ikke altid forankret erfaringerne i en praksis. Af den grund er det også med mellemrum blevet foreslået, at uledsagede børn bliver samlet i færre kommuner, så kommunerne får mulighed for at opnå en vis institutionel ekspertise i forhold til de uledsagede børn⁶². Det samme synspunkt gjorde sig gældende hos de professionelle i vores interview i 2008.

Der blev også peget på, at kommuner, der havde mange erfaringer med at modtage uledsagede, også ofte havde opbygget gode botilbud samt særlige skoler, der møder målgruppens behov.

Samtidig med at der var åbenhed for specialisering i færre kommuner, var der dog også nogle, der mente, det var en umulighed, netop fordi det kræver en del parathed af den enkelte kommune. *"Vi jo ikke ét sted at placere dem... Der skal jo være en plads til dem, når de kommer. Vi har jo ikke en flok af plejefamilier stående, og det ville heller ikke være økonomisk rentabelt. Det er der ingen kommuner, der gør."* (Sagsbehandler i Børne- og Familieafdeling, 2008).

Der blev dog også peget på faren for, at mange uledsagede unge samlet i en kommune ville få den konsekvens, at de unge isolerer sig fra andre grupper i samfundet.

⁶²Se f.eks. Jan Bartniks rapport fra 2005.

4.3 Hvad siger børnene og deres værger?

De uledsagede børn, vi har interviewet, har været meget tilfredse med den hjælp, de har modtaget af kommunen.

En uledsaget dreng mente ikke, det skulle være anderledes end dét, han havde oplevet. Og at *'I gør et fantastisk stykke arbejde, og bruger mange penge på de uledsagede'* - sammenlignet med hans eget land.

Et andet uledsaget barn beskriver, at det var hans oplevelse, at *"der var mange, der gjorde sig umage med at hjælpe mig"*, og *"Kommunen kommer altid, hvis der er problemer."*

Til gengæld er tonerne ikke helt så positive, når man lytter til værgerne⁶³.

Værger, vi har interviewet, beskriver, at udfordringerne for de spontant asylsøgende børn først for alvor begynder i mødet med kommunerne.

"Jeg var fortvivlet og rasende, fordi jeg var oppe imod et socialt system, som var enormt vanskeligt. Jeg havde jo tænkt, at nu havde han endeligt fået ophold, og nu skulle det gode liv begynde – nej, hvor skulle han have det godt, og så opstod alle udfordringerne og kampene". (Værge til uledsaget dreng, 2010).

Nogle værger oplever, at børnene ikke får nok opmærksomhed og støtte:

"Jeg har været ret rystet over, at der ikke er nogle, der griber ham i kommunen. De aner ikke, hvad de har med at gøre, de aner ikke, hvad de griber i. De rammer ham ikke, han falder imellem mange stole, og der får han lov at passe sig selv." (Værge til uledsaget dreng, 2010).

"Det er ikke alene i forhold til det sociale. Det er i forhold til myndighederne på alle måder. Det handler om: Hvad der skal ske med dig, lille ven? Det handler om traumebehandling, uddannelse, boligplacering, møder med adskillige socialrådgivere vedrørende hans situation. Den opgave har jeg fået ind og grebet den, fordi der ikke er andre, der har grebet den, og det har der været behov for. Det havde jeg nok regnet med, at der var nogen andre, der gjorde, men det var der så bare ikke." (Repræsentant, 2010).

Værger mente også, at nogle professionelle, der arbejder med børnene, mangler faglig opkvalificering.

I følge nogle af de værger, vi har talt med, rammer børnenes økonomiske situation dem i nogle kommuner benhårdt.

"Det var rigtig, rigtig hårdt for ham at komme ud i kommunen, fordi økonomien var en benhård faktor. Bare det her med at de unge er vant til at have et buskort, og det er jo en laaaang kamp om at få det der buskort, og det fik 'han' jo heller ikke... De uledsagede unge er jo fuldstændig alene i kommunen og bliver 100 % isoleret uden et buskort. De har brug for at vide, at de har muligheden for at besøge os eller nogle af deres bekendte fra Grib Skov. Den beslutning fik vi

⁶³ De værger, vi har interviewet er ikke værger til de børn, der har udtalt sig, så det er ikke de samme oplevelser, de udtaler sig om.

endeligt medhold i... men den har også været 10 måneder i behandling, ja det er helt vildt." (Værge til uledsaget dreng, 2010).

4.4 Red Barnets perspektivering

På trods af at der findes gode praksisser og engagerede sagsbehandlere, mener Red Barnet ikke, det kan kompensere for manglende klare procedurer og regler.

Valgfrihed i kommuner og mangel på klare retningslinjer betyder, at uledsagede børn, der får ophold i Danmark, ingen garanti har for, at de bliver behandlet som børn, med de rettigheder børn i Danmark har til særlig omsorg, når forældre er fraværende. Der er ingen garanti for, at der bliver udarbejdet en børnefaglig undersøgelse og vurdering af børnenes økonomiske, omsorgs- og uddannelsesmæssige behov og for, at der bliver lagt en handleplan, der sikrer barnets fysiske, psykiske, åndelige og sociale udvikling.

Det virker, som om den uensartede tilgang til uledsagede i kommunerne ofte netop opstår pga. de manglende procedurer og f.eks. ikke som følge af en bevidst økonomisk prioritering fra sagsbehandlerne i kommunerne⁶⁴.

Red Barnet mener, at uledsagede børn bør placeres under Børne- og Ungeafdelingen. Uledsagede børn har ret til at blive behandlet som børn, og det er vigtigt, at den faglighed, de bliver mødt med, er børnefaglig. Der skal foretages en § 50-undersøgelse i forhold til børnenes behov og som baggrund for at tage beslutninger om indsatser. I den undersøgelse skal der naturligvis tages højde for børnenes modenhed og alder og barnets ønsker. Det udelukker ikke, at det efterfølgende kan vise sig, at et integrationsprogram kan være en del af løsningen for det enkelte barn. Det er derfor også vigtigt, at spørgsmålet om placering ikke defineres i forhold til folkeskole-tilknytningen. Det er klart, at det ikke altid er i det enkelte barns interesse at blive placeret i folkeskolen. Hvis barnet nærmer sig de 18 år og er analfabet, ligger en 9. klasses eksamen ikke umiddelbart inden for rækkevidde.

Derfor kan det godt være, at barnet har behov for særlige støtteforanstaltninger. Ligesom et barn, der ikke er anbragt, meget vel kan have brug for andre støtteforanstaltninger som f.eks. skolemæssig støtte, støtte-kontaktperson eller psykologisk støtte – og disse behov skal udredes.

Red Barnet mener, det bør overvejes grundigere, om uledsagede børn i højere grad bør visiteres til færre kommuner, der opbygger specialkompetencer. Fra et børnerettighedsperspektiv vil det klart være en fordel, at børnene får de bedst specialiserede tilbud, der er målrettet dem. Om bagsiden af medaljen er forringet integration i form af manglende kontakt med lokalsamfundet, og dermed manglende

⁶⁴ Det er i hvert fald ikke fremgået af vores interviews, at der skulle være økonomiske overvejelser involveret. Så længe børnene er under 18 år, ser det heller ikke ud til, at sagsbehandlerne mener, der er en økonomisk motivation: "For det første skal Børne- og Ungeforvaltningen være indstillet på at bære denne her opgave. Det er egentlig ikke så vanskeligt, fordi der er 100 % refusion, når det er serviceloven, der skal bruges." Men måske kan der være en manglende viden om refusionsmulighederne? "Også konteringsmæssigt, har der ikke været en bevidsthed om, at de (Børne og familieafdelingen) har konti, der bare giver refusion." (Sagsbehandler i Børn og Ungeenhed i kommune, 2008.)

"Når vi får et uledsaget flygtningebarn, har vi (Integrationskonsulenten fra jobcentret/ beskæftigelsesafdelingen i integration) jo udgiften indtil de fylder 18 år uanset om de ankommer som 1-årig eller 17-årig."

sproglæring er mulig. Vores erfaringer fra børnehuse viser dog, at det kan være meget positivt at samle børnene geografisk. Det er vigtigt, at uledsagede får en tryk base med gode tilbud, og den bro, der skal bygges til det øvrige samfund, bliver i hvert fald ikke lettere at bygge, fordi man er det eneste barn, der er uledsaget med flygtningebaggrund i en kommune.

Interaktionen med samfundet må skabes ad anden vej, f.eks. via venskabsfamilier, sportsklubber eller ungenetværk, for der er ingen tvivl om, at de unge selv ønsker kontakten.

Så længe ekspertisen ikke er samlet, er det naturligvis endnu vigtigere at samle erfaringer og viden i faglige netværk, hvilket der også var en stor interesse for i Red Barnets interviews.

5. Uledsagede børns ophold – praksis i Danmark

5.1 Synet på børnene

Opfattelsen af børnene i forvaltningspraksis i Danmark

I baggrundsmaterialet til denne rapport findes der mindst to forskellige arketyperiske opfattelser af de uledsagede børn, der får ophold i kommunerne.

Den ene ser de uledsagede som mere modne end andre danske børn, og at de derfor skal behandles som sådan. Dette syn genfindes bl.a. i tidligste evalueringer af bosteder og i interview med integrationskonsulenter og andre fagpersoner omkring de uledsagede børn. Opfattelsen er her, at de uledsagede ikke helt kan sammenlignes med danske børn, fordi de uledsagede har en helt anden kulturel baggrund, har oplevelser med i bagagen, der har fremmet modningen af dem, og de har stået på egne ben i lang tid og vænnet sig fra voksnes indblanding. Denne opfattelse begrundes ikke i en manglende omsorg for barnet eller et ønske om at allokere færre ressourcer til barnets integration, men i en stor respekt over for det unge menneske, de arbejder sammen med.

”Dét, der er svært for os med de uledsagede flygtningeunge, det er, når de kommer til os, har de jo haft en mellemstation ... hvor de har klaret sig selv, og det kan være rigtig svært for os at vurdere, om disse 15-17-årige er små voksne eller børn/unge – de har jo ikke haft sammen baggrund som unge Anders i 1.g., der går til guitar, spejder og fodbold. Vi skal have respekt for, at de har klaret sig. På mange måder er de meget modne og har taget vare på deres eget liv... Dét vi skal passe på, det er ikke at dænge dem til med vores ’hjælpeforanstaltninger’. – Jeg ved ikke, hvor modne danske børn på samme alder er med hensyn til at stå på egne ben. Men jeg tror, man skal passe på ikke at tage ansvaret for dem. Det kan da godt være, der er et lille barn inde i dem...” (Interview med Integrationskonsulent i en kommune, 2008).

Det andet syn ser de uledsagede som særligt udsatte børn - dels fordi de er forældreløse/uden forældre, og dels fordi de har meget vanskelige oplevelser med i bagagen, og at disse faktorer kan have hæmmet deres normale udvikling, og derfor trænger de til særlig støtte.

Bl.a. i interviewene med værgerne og til dels også i de senere interview med ansatte ved bostederne er fokus i højere grad på dét, at der her er tale om børn, der trænger til ekstra meget støtte, netop fordi de

har traumatiske oplevelser med i bagagen, kan have mistet forældre eller søskende og opholder sig i Danmark uden forældre.

Begge holdninger kan naturligvis sagtens leve side om side i samme person. Der findes dog en bred enighed blandt professionelle om, at princippet, der skal begrunde indsatser i forhold til det konkrete barn, er det individuelle barns behov:

"Jeg synes, det er så vigtigt at tage udgangspunkt i den enkelte person, og så kan det jo egentlig være lige meget, om det er uledsagede eller et barn eller en voksen. Det handler om respekt for alle, og kigge på den enkeltes baggrund. Du kan bestemt finde nogle lighedstræk også blandt de uledsagede, men de er også individuelle. Og det er dét, der er så vigtigt i det her arbejde, ikke bare skære alle over en kam." (Integrationskonsulent, 2008).

Red Barnets perspektivering

De divergerende syn på de uledsagede børn er på mange måder dels en klassisk problemstilling om, hvornår børn er modne nok til selv at begynde at tage ansvar for deres fortsatte udvikling kombineret med problemstillingen om, hvorvidt uledsagede børn er en særlig gruppe – enten særlig udsat eller særlig stærk.

Ud fra en børnerettighedsvinkel er det vigtigt at fastholde afsættet i det *enkelte* barns modenhed, evner og formåen.

Modenhed i børnerettighedsforstand relateres dog ofte til barnets ret til at blive inddraget og hørt i beslutninger, der vedrører barnet. Det er vigtigt at holde fast i, at uanset barnets modenhed og erfaring, så har alle uledsagede børn under 18 år de samme rettigheder som alle andre børn under 18 år, og at respekten for børnenes erfaringer aldrig må betyde, at børnene bliver frataget deres rettigheder.

Summen af mange ekstreme belastninger for uledsagede børn kan gå ud over børnenes selvværd og deres mentale udvikling, hvis der ikke tages hånd om dette.

Red Barnet mener derudover, at det også er vigtigt at huske på, at mange af de traumer og tab, de unge også har med i bagagen, kan vise sig langt senere i forløbet. Hvis der sammen med barnet og dets værge besluttes, at barnet måske ikke har behov for en lang række foranstaltninger, må dette derfor ikke forhindre, at der senere hen kan sættes ind med andre tiltag. I disse overvejelser skal der også reflekteres over muligheden for efterværn, da der ikke kan sættes ind med tilbud, efter barnet fylder 18.

5.2 Viden om børnene, udarbejdelse af handlingsplaner og modtagelsen i kommunerne

Praksis i kommunerne

Når kommuner modtager kvotebørn, er det ikke altid, de får mange informationer om børnene før deres ankomst. Det kan skyldes, at der er tale om såkaldte hastesager, eller at papirerne fra UNHCR ikke når at komme frem.

Sagsbehandlere, der har modtaget børnenes stamkort, mener ikke, at de ved tilstrækkeligt om børnene til at tage mere langsigtede beslutninger i forhold til deres ophold i kommunen. Den viden, de får, er meget faktuel – og i de oplysninger de får, står der ikke meget om, hvorfor børnene er blevet flygtninge

og hvilke traumatiske oplevelser, de har haft. Hvis kommunerne tidligere har modtaget kvoteflygtninge fra samme oprindelsesland og flygtningelejr, ved de en del generelt om netop disse flygtningebørns vilkår – at de f.eks. har levet under jorden i et bestemt land i lang tid, at de er slidte på alle ressourcer, og derfor f.eks. ikke har fået mulighed for skolegang i en årrække. Blandt sagsbehandlere efterlyses der derfor viden om, hvem børnene er som personer - så fagpersoner bedre kan forstå, hvorfor børnene reagerer, som de gør. Der efterlyses også mere viden om, hvorvidt børnene for eksempel begavelsesmæssigt og udviklingsmæssigt er alderssvarende. *"Vi placerer dem jo i et dansk skolesystem, uden at de er udredt, eksempelvis med nogle test, der vedrører deres udviklingsniveau."* (Faglig leder og tilsynsførende fra kommunen, 2008).

I forhold til spontane asylansøgere, der har haft ophold i modtagecentre, får kommunerne dels en beskrivelse fra Udlændingetjeneste samt en børnerapport fra Dansk Røde Kors. Derfor har kommunen allerede nogle faktuelle oplysninger om alder, skolegang, relationer i Danmark, sundhed, opholdslængde i Danmark etc. Også i forbindelse med børnerapporterne bliver der udtrykt ønske om, at de indeholder en mere socialfaglig beskrivelse af børnene, som vil kunne hjælpe kommunerne på rette vej i forhold til de tilbud, børnene har brug for.

I forhold til de spontant asylsøgende uledsagede børn har sagsbehandlerne/og eller ansatte ved den institution, som børnene bliver placeret på, konkret mulighed for at møde medarbejdere på centrene og børnene og tale med dem, før deres ankomst i kommunen. *"Jeg betragter det som en meget vigtig ting, at vi møder op og taler med medarbejderne om de unge og hører, om der er noget, vi skal være opmærksomme på. Vi får faktisk mange vigtige informationer på den måde..."* (Leder af botilbud, 2008).

Samtidigt med at kommunerne synes, at de mangler viden, er der dog også forståelse for, at den viden, de mangler, måske slet ikke er tilgængelig. I forhold til de spontant asylsøgende bliver der givet udtryk for, at der måske ofte er mange børn på et asylcenter, og at deres ophold dér nogle gange er ganske kort.

"Vi møder jo på den måde (jf. de manglende oplysninger, red.) de unge med friske øjne og giver dem efter at have talt med dem én måned til at beslutte sig. Vi taler med de unge på asylcenteret om deres fremtid, og vi viser dem også et fotoserie med billeder fra stedet af beboerne og forskellige begivenheder. Det gør vi helt bevidst, fordi – det kender vi jo selv - at man ofte glemmer, hvad man har fået at vide, når man er til et vigtigt møde. Hvis de vil have det, vil jeg meget gerne hente dem. Det er et vigtigt signal at sende - at nu starter de på en ny tilværelse. Det er en god overgang". (Leder af botilbud, 2008).

Og så mangler der jo ofte informationer, der ikke kan indhentes. *"Hvordan skulle vi have fået de informationer? De findes ikke..."* (Leder af botilbud, 2008)... Men *"der er nok, hvad der kan være" ... "Det er en ubeskrevet ungdom"* (Leder af botilbud, 2008).

"Vi kan ikke indhente flere oplysninger, for de findes ikke. - Vi skriver jo ikke til Afghanistan". (Afdelingsleder i en Børne- og Ungeforvaltning, 2008)

De kommuner, der som udgangspunkt placerer uledsagede under Børne- og Familieafdelingen og Serviceloven og udarbejder handleplaner for børnene, oplever derfor, at de første handleplaner bygger

på et relativt beskedent grundlag, og at egentlige handleplaner først bliver udviklet undervejs, hvor der er større kendskab til børnene.

"Det er som et puslespil, hvor man 'får' nogle få brikker til en start. Dem kan man måske få til at passe. Nogle brikker bliver først lagt efter lang tid, måske 1/4 af alle brikkerne! Der skal jo bygges tillid inden brikkerne bliver lagt." (Ansats ved botilbud, 2008)

I følge en leder af et botilbud betyder de manglende personlige oplysninger, at der nogle gange kan drages forhastede konklusioner. Det betyder også, at flere af de unge, der bliver boligplaceret, ikke har en handleplan, før der er gået et år eller mere.

En af de kommuner, der traditionelt har modtaget mange spontane asylsøgende uledsagede, tilkendegav, at børnene i begyndelsen i kommunen sjældent viser tydelige tegn på særlige omsorgsbehov – men at disse kan vise sig senere i forløbet: *"De lægger låg på, og springer først op, når der sker et eller andet senere. Et trafikuheld i DK, eller et familiemedlem der dør i hjemlandet... et eller andet der får reaktiveret deres traumer. Så er det først egentlig her, at vi laver en egentlig handleplan."* (Sagsbehandler i voksenenhed i kommune, 2008).

Børnenes traumer kan have stor betydning i forhold til de tilbud, de bør få, og lige præcis børnenes tab og traumer er noget, kommunerne ikke føler sig særlig godt oplyste om forud for modtagelsen: *"Traumer og bekymringer kommer ofte frem senere og fylder meget i indlæringsmæssige sammenhænge og det øvrige liv."* (Afdelingsleder i en Børne- og Unge forvaltning, 2008).

"Det er først, når børnene begynder at få et liv, at man kan se 'sprækker' i deres fremstilling. Det er først dér – senere - de begynder at tale om flugten, om søskende og forældre etc. Og det kan være svært at koncentrere sig i skolen, finde et liv her i Danmark. Kommer ofte for sent e.l." (Afdelingsleder i en Børne og Ungeforvaltning, 2008.)

De børnefaglige pædagogiske mål for børnene bliver naturligvis kun formuleret, hvis tiltag bliver reguleret under Social – og Serviceloven. De pædagogiske mål kommer til udtryk i bl.a. handleplaner og i bosteders formålsgrundlag.

Det særlige flygtningefaglige børnefokus i forhold til. kontinuitet i barnets opvækst, til barnets etniske, lingvistiske, religiøse og kulturelle baggrund bliver klare formuleret af personalet i botilbudene:

"Det er vores højest prioriterede pædagogiske mål! At give dem nogle rammer med tryghed og regelmæssighed. De har været udsat for megen omskiftelighed. Det er særdeles vigtigt med tanke på, at de også skal gennemgå en integration, at de er teenagebørn og i noget omfang traumatiseret." (Faglig leder og tilsynsførende fra kommunen, 2009 – til spørgsmål om kontinuitet i forhold til etnicitet, sprog, religion og kultur).

Sagsbehandlere betragter selve modtagelsen i kommunen som vigtig. En integrationskonsulent beskriver, hvorfor hun vælger at tage flygtninge fra samme land med i lufthavnen: *"Hvorfor ikke? ... Nu er det jo blevet en naturlig ting. Og det har noget med at gøre, at jeg har set de mennesker, der er ankommet, lettere fortumlet og ofte angste, og set den lettelse der breder sig, når de ser en landsmand... Og én man kan snakke med."*

Det er også Red Barnets indtryk, at de kommunale medarbejdere og institutionsansatte, som har til opgave at modtage de uledsagede børn, prioriterer opgaven højt:

"Det er en helt særlig oplevelse at hente dem i lufthavnen og så køre over broen til Fyn. Vi får nogle gode samtaler... jeg forklarer selvfølgelig mest. Ja, jeg får faktisk min "løn" af selve det arbejde. Sidst vi hentede nogle uledsagede, havde vi sørget for at nogle landsmænd lavede mad til dem. I andre kommuner har jeg hørt, at nogle af dem får en officiel modtagelse på Rådhuset..." (Integrationskonsulent i kommune, 2008).

"Det skal være sådan, at når de mennesker kommer, kan de mærke, at der er nogen, der har tænkt på dem. At de er velkomne på en eller anden måde. Så man er forberedt og ikke starter med 'Hovsa' - for der skal nok komme en masse 'hovsa'er', som man ikke kan forberede." (Integrationskonsulent i kommune, 2008).

På et botilbud for uledsagede FN-kvoteflygtninge blev der peget på vigtigheden af, at de danskere, der interviewer FN-kvoteflygtningene på udvælgelsesrejserne, besøger børnene og de professionelle igen ude i kommunerne. *"Disse personer kan også fortælle om lejrene. Er der for eksempel stor forekomst af vold eller voldtægter osv.?"* ... [Et af børnene, red.] *"har været meget mærket af opholdet i lejren, og i og med de har opholdt sig ca. 1½ - 2 år i lejren, har de udviklet særlig overlevelsesstrategier."* (Ansæt ved botilbud, 2008).

Samtidigt med at vi har talt med mange, der klart prioriterer modtagelsen, har vi dog også beskrivelser af børn, der kommer til en kommune og bliver midlertidigt boligplaceret og efter en kort introduktion af en kommunal sagsbehandler bliver overladt til sig selv - og at mødet med kommunen derefter foregår på måske ugentlig basis.

Efter modtagelsen varierer kontakten med kommunen meget. For børn, der bor på bosteder, bliver kontakten mest formidlet gennem bostedet. Andre børn er placeret i ungdomsboliger med en tilknyttet social vicevært, og så formidler viceværten kontakten til den kommunale sagsbehandler.

Hvad siger børnene og deres værger?

Modtagelsen i kommunen betyder meget for børnene. For børnene (særligt FN-kvotebørnene) betyder alt i begyndelsen i det hele taget rigtig meget.

'Det hele' gjorde indtryk i starten - "men ikke noget dårligt - på nær vejret!" (Uledsaget dreng).

De første indtryk er i det hele taget yderst stærke, og flere beskriver deres forvirring i starten. Det betyder meget for dem, at de føler, at de, der modtager dem, ved noget om dem på forhånd.

"Det betød meget for os, at [den daglige leder af bostedet, red.] kendte os. .. Hun havde set billeder af os... og hun vidste, hvad vi bed, og hvad vi kunne lide at spise ... Alle de ansatte kendte som sagt vores navne, og det betød meget for os". (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

En 17-årig kvoteflygtning fortalte med glæde i stemmen om, hvordan han var blevet hentet i lufthavnen af to fra kommunen samt to af hans egne landsmænd. Hans landsmænd kunne på 'hjem'-turen fortælle om sprogskole, vejret og maden og integrationskonsulenten om dansk kultur.

Red Barnets perspektivering

Selve modtagelsen i kommunen er vigtig for børnene. Børnene skal føle sig velkomne og forklares, hvad rammen for det videre forløb er.

Det er vigtigt, at uledsagede børn bliver udredt på baggrund af en grundig afdækning, så de får de bedst mulige tilbud så tidligt i forløbet som muligt og der bliver lagt en handlingsplan for dem. Modsat ved vi,

at traumer ofte viser sig senere, og at det opleves krænkende for den unge, når de for eksempel tilbydes psykologhjælp fra starten – de oplever, at de bliver 'sygeliggjorte'.

Derfor er det så væsentligt, at børn bliver placeret i en sammenhæng, hvor de også senere, hvis der skulle opstå problemer, er i en kontekst, hvor det vil blive opdaget af ansvarlige voksne, som børnene har opbygget et tillidsforhold til, og at det vil være naturligt for den unge at gå til ansvarlige voksne – værger, bosted, kontaktperson etc.

5.3 Botilbud

Forvaltningspraksis i forhold til botilbud

I vores interview og baggrundsmateriale har vi været i kontakt med eller hørt om mange forskellige botilbud til de uledsagede børn, bl.a.:

Døgnbemandede opholdssteder, der er oprettet særligt til en gruppe af kvotebørn; Børnehuse (døgninstitution), der kun modtager uledsagede; Plejefamilier; Døgninstitutioner, der har et særligt fokus på uledsagede, men som også modtager andre anbragte børn; Bo-center, hvor unge bor sammen med tilknyttet pædagogisk bemanding; Almindelige institutioner, der er også modtager andre anbragte børn; Observationshjem, der kun har børnene i en kortere periode, og hvor andre børn, der skal udredes, også opholder sig; Andre midlertidige placeringer af varierende karakter; Ungehybler, hvor uledsagede bor alene i en etværelses; Uledsagede børn, der bor i et særligt indrettet hus til bl.a. uledsagede med 15 små lejligheder/værelser, hvor der er ansat en social vicevært.

Placeringen afhænger i høj grad af, hvilke tilbud der eksisterer eller kan findes i den enkelte kommune, og normeringen i forhold til de enkelte botilbud varierer også stærkt. Det virker ikke, som om børn ofte bliver placeret i botilbud uden for modtagekommunen.

Børnene bliver ofte placeret i midlertidige boliger i den første tid:

"Når de så ankommer til en given kommune, har kommunen en forpligtelse til at give dem hus, en seng at sove i og et tag over hovedet... Tidshorizonten på hvornår de får et [mere permanent, red.] sted, har jeg ingen idé om. Jeg søger, men det kommer an på boligmarkedet! Vi kan leje et hus eller en lejlighed." (Integrationskonsulent i en kommune, 2008).

Flere af de fagpersoner, vi har interviewet, gav udtryk for, at det er godt at benytte lidt tid i begyndelsen til at vurdere de enkelte børns behov, før mere permanente beslutninger bliver taget: *"Det kan jo være, at vi er for hurtige, hvis vi siger: "Selvfølgelig skal de bo sammen". For det ville jo være oplagt, at de tre kunne bo sammen. Fordi så kunne vi leje et hus, hvor de kunne bo."* (Integrationskonsulent i en kommune, 2008).

Nogle professionelle, der er knyttet til Børn og Ungeafdelingerne, gav udtryk for, at de inddrager de uledsagede børn i beslutningen, og at de unge i hvert fald har mulighed for at sige nej til et tilbud, men at det er Børne- og Ungeafdelingen, der i sidste ende tager beslutningen om boligplaceringen. For eksempel kom der *"en dreng, der gerne ville bo i egen bolig. Men det var vores opfattelse, at han var nød til at runde et døgntilbud, fordi der var så meget, han ikke kunne endnu"*. Samme kommune havde modtaget børn, der var 17½ år, og som klarede sig godt i øvrigt (mht. til bl.a. skolegang), og de blev boligplaceret direkte i egen bolig.

Sagsbehandlerne har også peget på, at der er forskel på, i hvilken grad børnene selv havde ønsker til placeringen. Det kan være svært for kvoteflygtningene at have en mening om, hvor de gerne vil bo, mens de børn, der har opholdt sig i et asylcenter i Danmark en tid kan have en klarere idé om, hvor de gerne vil bo:

"Jeg tror, der er meget stort forskel på de unge, der sidder i Gribskov lejren og snuser lidt til vores samfund ... og måske har gået lidt i skole, og så dem der kommer direkte [som FN-kvoteflygtninge, red.]. Den ældste [kvoteflygtning, red.] deroppe [i den midlertidige indkvartering, red.] sagde det faktisk meget fint - efter at jeg havde forklaret, at man i det danske samfund gerne må, ja, det er meget almindeligt, at man stiller spørgsmål - "hvorfør jeg - efter hver gang vi har talt sammen - vil spørge jer, om I har nogle spørgsmål?". Da jeg så efter vores samtale griner og spørger, om de så har spørgsmål, svarer hun: "Jamen, vi kender jo slet ingen ting endnu, så hvordan kan vi stille spørgsmål?""
(Integrationskonsulent i en kommune, 2008).

Blandt de professionelle var der bred enighed om, at det som udgangspunkt ikke er godt for uledsagede at bo alene. *"For tænk dig i de kommuner, hvor de 17-årige bare kommer ud og skal bo alene på et værelse, og sidder for dem selv. I et fremmed land og med et fremmed sprog"...* Så er løsningen med klubværelser, hvis der er en socialvicevært tilknyttet, at foretrække: *"Han er ikke uddannet pædagog, men han er der hver dag, og han kan hjælpe dem med hvad som helst. Hvis de for eksempel ikke kan komme op om morgenen... men altså bare den der opmærksomhed - at sige til. De ringer nogle gange i weekenden: "Jeg har låst mig ude!"... Han laver praktisk arbejde, men han laver altså ikke pædagogisk arbejde. Han er dog bindeleddet til kommunen og skolen og kan sige: Hov! Her er noget der er mærkeligt. Og så tage kontakt til rette instans."* (Sagsbehandler i voksenafdeling/integration, 2008).

Det fremgår af de interview, vi har lavet med kommunale aktører, at de uledsagede børn, der bor alene, også ofte er på introduktionsydelse. *"De får den laveste takst, og boliger nu om dage er meget dyre. De er på introduktionsydelse, allerede inden de 18 år... De har krav på starthjælp ... og det er til alt! ... Det svarer til halvdelen af kontanthjælp. Så kan de søge om dækning af ekstra enkelte udgifter, såsom cykel, tandlæge, transport, psykologhjælp o.l. Det får de som regel."* (Sagsbehandler i voksenafdeling, 2008).

Det er Red Barnets indtryk, at det er et mål for børnehuse med tilknytning af socialpædagogisk personale at skabe et hjem for børnene: *"Vi forsøger at indtage en plads som et reelt hjem, for dem. Et sted man også kan vende tilbage til."* (Leder af børnehus, 2008.)

I de små bofællesskaber er der altid voksne hjemme, der kan støtte med alle det praktiske behov: Hjælpe børnene op og ud af døren om morgenen, hjælpe med lektier, vejlede ift. uddannelse og beskæftigelse etc. Personalet kan støtte ift. sociale behov og fritidsaktiviteter og også fortælle børnene om dansk kultur og være rolle modeller: *'vise de unge, at det er bedst at leve uafhængigt'*.

Børnene på bosteder har også mulighed for at opbygge et rigtig godt sammenhold og kammeratskaber, som ofte fortsætter og holder på sigt - også når de flytter fra børnehuset/bocentret. I forbindelse med tilbud efter serviceloven og placering på en institution er der også mulighed for at tænke efterværn med i forløbet for den unge.

Bosteder gør også meget ud af, at børnene bevarer forbindelsen til deres kulturelle baggrund. De har fokus på vigtigheden af internet og parabol, på vigtigheden af kontakten til familie og af at fastholde

modersmål. Personalet nævner også, at de støtter børnene i at tage kontakt til etniske fællesskaber eller til f.eks. en menighed, der ligner den, børnene måske er vokset op med.

Derimod mener mange af fagpersonerne ikke, det er en god idé at placere børnene i botilbud sammen med anbragte etnisk danske børn, der har andre udfordringer end de uledsagedes: *"Hvad der kendetegner vores unge er, at de er helt grønne, når de kommer til landet, hvad angår deres kendskab til de sociale systemer/institutioner. De er ikke som adfærdsvanskelige unge, der allerede har en masse – ofte dårlige - erfaringer med sociale systemer. Derfor er det heller ikke hensigtsmæssigt at blande disse forskellige grupper af unge. For de uledsagede er som sagt helt grønne, og er det blandt adfærdsvanskelige, at de vokser op, bliver det deres normer og adfærd, de suger til sig".*(Leder af et børnehus, 2008).

I forhold til søskendegrupper er det vores indtryk, at sagsbehandlerne i kommunerne ser søskende som hinandens vigtigste netværk og gør meget for at holde søskende sammen.

Der er rimelig enighed om, at det ikke er en fordel, at børnene kun bor sammen med børn fra samme oprindelsesland – det kan godt skabe nogle integrationsbarrierer. Det forholder sig anderledes, når der er tale om, at unge med samme nationalitet er placeret inden for samme region – det er ofte en fordel med et ekstra netværk i lokalområdet.

Hvad siger børnene og deres værger

De unge, vi har talt med, var på ingen måde utilfredse med de tilbud, de har fået.

"Det var godt at komme til at bo her. Vi var glade for det. Vi blev hjulpet godt. Med at købe ind, vaske tøj ..." (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008, botilbud med døgnbemanding).

"Vi får ikke altid lov til det, vi spørger om. Vi får næsten det hele – vi er heldige, det synes vi. Vi har fået radio, men vi måtte ikke få fjernsyn på værelset!" (pige, 14 år, FN-kvoteflygtning, 2008 botilbud med døgnbemanding).

"Da vi fik mobiler blev vi så glade at vi dansede ... og vi kunne slet ikke sove om natten." (pige, 12 år, FN-kvoteflygtning, 2008, botilbud med døgnbemanding).

De børn, der selv er ansvarlige for deres økonomi og på introduktionsydelse, er ekstremt opmærksomme på behovet for at have en bolig i den allerbilligste ende, og dér, hvor kommunen var i stand til at hjælpe dem med at finde en billig bolig, udtrykte børnene stor taknemmelighed.

Mange af de spontant asylsøgende uledsagede børn ønskede at blive boende i nærheden af Grib Skov Børnecenter, dengang det var det eneste modtagecenter. Om det samme gør sig gældende i forhold til de nye modtagecentre, kan vi ikke sige ud fra vores materiale.

De unge ønsker også typisk at blive boligplaceret tæt på andre uledsagede unge. Nogen gange fordi de har været på besøg og kender botilbudet.

Nogle af de børn, vi har talt med, mente også, det ville være bedst at bo sammen med andre, der taler dansk. En pige svarede, at hvis hun skulle bestemme, hvad en pige/dreng på hendes egen alder skulle lave, når de kom til Danmark - *"Så skulle hun gå i skole og få en uddannelse og bo hos en dansker, for så kan hun lære bedre dansk"*. (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

De fleste af de børn, vi har talt med, mener ikke, de har haft indflydelse på valg af boligform. En enkelt havde fået gennemført at blive placeret i en anden kommune end den, han oprindeligt var blevet placeret i, og ét barn havde fået tilbudt at tjekke bostedet ud og havde derefter accepteret. Til gengæld kan det godt ske, at børnene senere hen i forløbet har indflydelse. For eksempel var en gruppe kvotebørn med til at definere, at de ville flytte i hus med have i stedet for at bo i den lejlighed, de boede i.

Værgerne er ikke i tvivl om, at botilbuddet er overordentligt vigtigt: *"Noget af det vigtigste man skal tænke på som værge er at få det rigtige skoletilbud og det rigtige botilbud til den unge - så skal det nok gå."* (Værge til uledsaget dreng, 2010).

Værgerne har været noget mere kritiske end de uledsagede i forhold til boligplaceringen. Kritikken har bl.a. været i forhold til de midlertidige boliger:

Han "har en midlertidig bolig, ja og det har han haft længe. Han har jo boet i kommunen i et år og man er stadig ved at finde ud af hvor han skal bo." (Værge til uledsaget dreng, 2010).

Værger har også kritiseret, at uledsagede børn placeres sammen med børn i Danmark, der har helt anderledes vanskeligheder i deres liv, end de uledsagede børn har:

"Han bor lige nu på et døgntilbud for danske børn med ADHD – altså behandlingskrævende børn. Han kan simpelthen ikke bo der, hvor han bor!" (Værge til uledsaget dreng, 2010).

"Kommunen ville gerne have ham placeret i et botilbud med unge, der havde det svært og havde haft store udfordringer i livet eksempelvis med småkriminalitet. Jeg ville jo gerne have ham hen et sted med unge, som havde det godt og som kunne tage sig rigtig godt af ham." (Værge til uledsaget dreng, 2010).

Nogle af de værger, vi har interviewet, har også peget på, at det ikke vil være godt for den uledsagede at bo alene: *"... Jeg siger efterskole. Kommunen derimod er opsat på at han skal ud i egen lejlighed, og jeg har nedlagt veto. Det er simpelthen ikke en mulighed. Han er dybt ensom, traumatiseret og har flere selvmordsforsøg bag sig. Han kan simpelthen ikke klare at bo alene."* (Værge til uledsaget dreng, 2010)

Red Barnets Perspektivering

Det er vigtigt, at uledsagede børn bliver placeret efter en ordentlig udredning. Men uledsagede børn og børn, der har oplevet mange omvæltninger og omskift, har også behov for at komme ind i trygge, faste rammer, og derfor må den midlertidige placering være så kort som mulig. Selvom der er tale om en midlertidig placering er det centralt, at der er tydeligere krav til den midlertidige placering, end der er i dag – bl.a. i forhold til tryghed, velkomst, personale allokering, mulighed for socialt samvær og beliggenhed.

Børn under 16 år bør som hovedregel placeres i plejefamilier. Børn mellem 16-17 år kan placeres i et lille gruppehjem/børnehus med døgnbemanding. Det er kun, hvis en udredning af den unges situation og barnet egen mening fører til, at barnet bør placeres i selvstændige lejligheder med tilsyn, at det undtagelsesvis kan ske. De uledsagede børn må aldrig placeres helt alene, da de er børn, der har en fortid, der er præget af tab og traumer, og integrationsudfordringerne er store.

Børnene skal høres i forhold til, hvor de ønsker at blive boligplaceret, og hvis de skal have en reel indflydelse, skal der være et vist spektrum af valgmuligheder.

Børnene skal som udgangspunkt ikke placeres sammen med andre anbragte unge end uledsagede, da de andre unges udfordringer oftest er af en anden karakter end de uledsagedes.

Derimod er det Red Barnets erfaring, at uledsagede kan have stor glæde af at blive boligplaceret sammen. Fra tidligere erfaringer i bl.a. Red Barnets Børnehuse og Dansk Flygtningehjælps Børnehus, ved vi, at det kan være uhensigtsmæssigt kun at placere børn med samme nationalitet sammen, da integrationsbarriererne til majoritetssamfundet kan blive for store. Det er helt centralt, at børnene ikke skal bære et selvstændigt ansvar for egen økonomi, og at der indtænkes efterværn i beslutningerne omkring barnet.

5.4 Sundhed

Forvaltningspraksis i forhold til sundhed

Uledsagede børn, der kommer til Danmark som spontant asylansøgende børn, gennemgår en sundhedsscreening, tandlægeundersøgelse samt en psykologisk screening, mens de opholder sig i modtagecentre.

Hvis det viser sig, at der er sundhedsmæssige problemer, vil en behandling ofte allerede påbegyndes, mens børnene er i modtagecentre. De sundhedsmæssige oplysninger bliver videregivet fra modtagecentret til kommunen, når barnet flytter til kommunen.

FN-kvoteflygtninge bliver helbredsundersøgt i opholdslandet, før de kommer til Danmark, medmindre deres sag hastebehandles, fordi de er i risiko. Ifølge Red Barnet oplysninger vil evt. psykisk mistrivsel ikke altid fremgå af sundhedsundersøgelsen.

Som nævnt i afsnittet om handleplaner ovenfor, oplevede de kommuner, vi talte med, både i forhold til børnene fra asylcentre og i forhold til FN-kvotebørnene, at de ikke fik nok viden om særligt de uledsagedes psykiske sundhedstilstand (delvist også fordi følgevirkningerne af traumer først viser sig senere i de unges liv)⁶⁵.

Selvom kommunerne ikke altid får nok viden om det enkelte barns psykiske tilstand, finder de det på det mere generelle plan ikke svært at sætte sig ind i, at uledsagede børn kan have blytunge oplevelser med i bagagen: *"Umiddelbart vil jeg sige, at de her børn, var beskrevet med, at de har traumer... Men så kan vi jo selv vurdere om det er traumatisk at have forladt sin familie, at være blevet væk fra mor, og ikke vide om ens far er i live eller død. Selvfølgelig har de set med vores øjne nogle voldsomme traumer."* (Integrationskonsulent, 2008.)

⁶⁵ Det kan dog formodes, at dette er blevet bedre i forhold til modtagecentre eftersom psykologiske screeninger er blevet systematisk indført i modtagecentre?

De kommuner, vi talte med, har i forhold til kvoteflygtningene selv etableret rutiner for at helbredsundersøge børnene. Kommunerne har derimod ikke altid en systematisering ift. arbejdet med børnenes psykiske sundhed.

"Det er et nyt område for os, og derfor føler vi os som pionerer! Men det kræver blandt andet, at man finder ud af hvilken definition, man skal anvende. For der findes også traumatiserede danske børn, men når man taler herom, er den af en anden betydning". (Faglig leder og tilsynsførende i Børne- og Ungeforvaltningen, 2008).

Det virker også, som om der er en usikkerhed omkring, hvordan der skal tages hånd om flygtninge med eventuelle traumer. Det hænger delvist sammen med forskellige børnesyn, men også en usikkerhed i forståelsen af traumer. Et ønske om at respektere flygtningene går igen: *"Men der er igen nok forskel på, hvilke nationaliteter du arbejder med. For vi ser med de her folk, der kommer fra østen, at de er meget lukkede omkring, sådanne her ting [traumatiske oplevelser, red.]. Hvor der måske er andre [nationaliteter, red.] der skubber dem foran sig og siger, 'jeg har så mange traumer, at jeg kan ingenting'. Det begreb eksisterer ikke rigtig hos dem. Det har været en del af deres hverdag, en del af deres liv ... Psykolog er noget vi har brugt til andre flygtninge. Men psykolog er noget der er helt fremmed for de her flygtninge".* (Integrationskonsulent, 2008).

Der bliver også peget på, at man ikke ville over-problematisere, og det er ifølge flere vigtigt at huske på, at udfordringerne jo også kan skyldes almindelige teenageproblemer:

"Man ... ved det er udlændinge – og hvis de ikke kommer op om morgen, kan det skyldes problemer. Men vi skal jo ikke gøre problemer ud af noget, der ikke er der. Det kan jo være almindelige teenageproblemer – f.eks. ikke at kunne komme op om morgenen. Sådan er det også... Selvfølgelig: Man har mistet og man savner, og har forladt sit land. Og det er i sig selv en kæmpe ting. Det skal der tales om og tages hånd om. Men der behøver jo ikke være et kæmpe psykolog- eller psykiaterbehov. Måske senere..." (Sagsbehandler i voksenafdeling i kommune 2008).

Endelig peger kommunerne på, at psykisk mistrivsel ikke altid er tydelig i begyndelsen.

"Så er det først, at man opdager det (at der er ubearbejdede traumer, red.), når der kommer krav, de ikke kan leve op til ... De første, der kom i 2003, der kan vi da godt se, at der er noget, der dukker op. ... Det er først nu, vi kan se nogle ting hos nogle. Men det er utrolig svært at sige, hvad der er hvad? ... Hvad er kultur, hvad er personen? ... Hvordan ville personen være, hvis han ikke var flygtet, og bare var blevet hjemme. Det er meget vanskeligt at komme igennem alle de lag, og jeg tror, man skal passe på, at man ikke går galt i byen. Men, man skal da bestemt være opmærksom på det." (Integrationskonsulent, 2008).

En leder af et botilbud peger også på, at traumer for eksempel først dukker op for nogle af børnene, når presset med at leve med de midlertidige opholdstilladelser er overstået – og for nogle af børnene når de f.eks. ikke længere er bundet af den historie om deres fortid, som de hidtil har fastholdt i forbindelse med deres asylsag.

Ud over at være opmærksomme på problemstillingen og støtte op, når problemer begynder at vise sig, peges der f.eks. på muligheden for, at der benyttes forskellige test ved ankomst, der f.eks. kan afdække indlæringsblokeringer: *"Vi har da forskellige redskaber... en sprogtest bruger vi meget, når der ligesom er nogle indlæringsblokeringer. Der kan vi da gå ind og få lavet en større udredning..."* (Integrationskonsulent, 2008).

Red Barnets Perspektivering

Der findes en forsigtighed blandt professionelle i forhold til at tage aktivt hånd om at forholde sig til børnenes tab og traumer. Naturligvis skal man undgå at tvinge børn ind i et behandlingsforløb – men ikke at handle er at gøre børnene en bjørnetjeneste. Som en af de unge formulerede det på spørgsmålet om, hvad det er mest vigtigt, at værger gør for de unge: *”Det må være at spørge den unge, hvordan han har det og hjælpe ham, sådan at børn ikke udvikler psykiske problemer - det ville jeg gøre.”* (Uledsaget dreng, 2010).

Summen af de i nogle tilfælde mange ekstreme belastninger, de uledsagede flygtningebørn kan have været udsat for, kan være direkte skadelige for børnenes selvværd og mentale udvikling. Børn, der vokser op i voldelige og brutaliserede miljøer, kan kompensere ved at lukke sig inde, blive passive og tilbageholdende uden engagement og indlevelse i andre mennesker og samfundet omkring dem eller ved selv at blive voldelige individer.

Red Barnet mener derfor, at professionelle fra første dag skal forholde sig aktivt til børnenes ve og vel og møde børnenes behov.

Det kræver dels en særlig opmærksomhed: At børn bl.a. er placeret blandt årvågne voksne, og at der bliver lavet en afdækning af deres behov, hvor der også er fokus på tab og traumer.

Det kræver derudover uddannelse: At de voksne ved, hvad de skal være særligt opmærksomme på og ved, hvordan de skal handle, hvilket også vil fjerne usikkerheden.

Og det kræver handlemuligheder: At de voksne ved, hvor der findes egnede tilbud, hvis der skal sættes ind med en særlig indsats.

Professionelle i kommunerne peger selv på, at de godt kunne have brug for at vide mere om traumer. Red Barnet mener, at der ikke skal tages let på en sådan udfordring. Derfor bør professionelle, der arbejder med uledsagede, modtage den rette træning eller uddannelse. Den store viden, der ligger hos mange forskellige organisationer, der har arbejdet med børn og flygtninge, bør inddrages i dette arbejde.

5.5 Sprog og uddannelse

Forvaltningspraksis i forhold til sproglæring, skole og uddannelsestilbud

Uledsagede børn, der kommer til Danmark har meget forskellige skole- og uddannelsesforløb med sig i rygsækken. Iflg. vores interview har en del FN-kvotebørn – i hvert fald fra visse lande - ofte mistet mange års skolegang, fordi de har måttet gå under jorden i andre opholdslande. Krig og konflikt i de uledsagede børns oprindelseslande er en af de store årsager til manglende skolegang. Det betyder også, at der kan være stor forskel på antallet af skoleår i en søskendeflok. Blandt de børn, vi har interviewet, varierer skolegangen, som børnene har modtaget før ankomsten til Danmark, fra næsten ingen til 9 års skolegang i hjemlandet.

Blandt de børn, vi har interviewet, har den varierende skolegang ikke betydet noget særligt i forhold til, om de senere hen får beskæftigelse. Derimod betyder det naturligvis noget i forhold til, hvor stor en udfordring det er at lære at tale dansk, og i forhold til de muligheder, børnene har i forhold til arbejdsmarkedet.

Sproget er i det hele taget vigtigt, og de unge lærer det i forskellige sammenhænge: Børnene i børnehuse lærer det, fordi der bliver talt dansk i børnehuset, både fordi mange af de ansatte er danske, og fordi fællessproget blandt børn med forskellige nationaliteter er dansk.

"Det er vigtigt at tale dansk – [En ansat på opholdsstedet, red.] lærte mig meget ... Da jeg kom til (byen, red.), talte jeg dansk om dagen i skolen og med mine klassekammerater, og når jeg kom hjem, talte jeg dansk med [Forstanderparret, red.]. Så jeg har aldrig talt bedre dansk, end da jeg tog af sted [fra institutionen, red] ... Og nu taler jeg dårligere, end jeg nogensinde har gjort!" (Uledsaget spontan asylsøger, 2008).

De unge lærer også dansk hurtigere på efterskoler og højskoler, hvor de mødes med unge fra andre sprog og med danskere. Og de ønsker at komme på skolerne af samme årsag.

Det er også klart, at de børn, der ankommer som relativt små, har langt lettere ved at lære sproget og tage en almindelig folkeskoleuddannelse.

De børn, vi har interviewet, har fået tilbudt meget varierende sprogskole- og uddannelses tilbud. Der er bl.a. eksempler på:

- En kommune, hvor de fleste uledsagede (spontane asylansøgere) får tilbudt undervisning på en international ungdomsskole i kommunen, der har særlig fokus på sproglæring. Ungdomsskolen tager imod sent ankomne unge flygtninge mellem 16-20 år. De unge får i den kommune også ofte tilbud om at komme på efterskole og højskole⁶⁶. Efter et forløb på den internationale skole vil den unge typisk få tilbudt et undervisningsforløb på teknisk skole.
- I en anden kommune går alle uledsagede børn under 17 år som udgangspunkt i kombination af modtageklasse og folkeskoleklasse. Sproglæringen finder sted i modtageklassen. I folkeskoleklassen tages fag som idræt og billedkunst. Større børn følger ofte klasser, hvor de selv er 1-2 år ældre end deres klassekammerater. En anden kommune giver - på grund af den store aldersforskel mellem de sent-ankomne og de børn, der er født i Danmark - i tilgift til disse to tilbud - et tilbud om ungdomsskole (dagtilbud), hvor 30-40 2-sprogede unge går sammen – alle med flygtningebaggrund, men med løbende indtag og med individuelle tilbud. På ungdomsskolen tales oftest dansk som fællessprog, fordi der går unge med forskellige sproglige baggrunde.
- En tredje kommune har ansat en to-sprogs konsulent, der vurderer børnene ved ankomsten. Kommunen har en særlig klasse for sent ankomne børn. Alternativt har kommunen også et tilbud for de ældste uledsagede i en modtageklasse på en produktionsskole i den nærliggende større by, hvor der også indgår sprogundervisning. Tilbuddet er oprettet, så flygtningebørn kommer ud i et ungemiljø, og så sent ankomne børn i flygtningefamilier ikke risikerer at komme i samme klasser som deres forældre.
- Endelig tilbyder en kommune som udgangspunkt skolegang i folkeskolen, men alternativt tilbyder de også en indslusningsklasse på en ungdomsskole, der er beregnet på tosprogsbørn,

⁶⁶ Kommunen benytter ofte Integrationsministeriets økonomisk fordelagtige 'summercamps', som de unge har mulighed for at komme på i integrationsperioden.

der ikke kan klare de almindelige folkeskoler. Og endelig kan de på samme ungdomsskole gå i et 10. klassecenter.

- En uledsaget dreng, Red Barnet har interviewet, var nærmest analfabet ved ankomst. Han havde gået i modtageklasse i begyndelsen af sin tilværelse i en dansk kommune og samtidigt haft idræt sammen med den lokale 10. klasse. Han havde klaret sig rigtig godt i idræt, men det var iflg. ham selv meget svært for ham at sidde på en skolebænk og lære dansk. Han glemte simpelthen det, han blev undervist i for hurtigt. Derfor lærte han lettere at tale dansk på arbejdspladser og i det børnehus, han boede i, hvor der blev talt dansk til dagligt. Her beretter han om, hvordan bostedets lederpar dagligt var parat til at forklare betydningen af nye danske gloser og af den danske kultur, som han stødte på i løbet af sin dag. Han har, siden han blev 18 år, forsøret sig selv ved forskellig ufaglærte jobs.

Fordi børnene dels kommer med så anderledes baggrunde end deres jævnaldrende i Danmark og dels ofte har meget lidt skolegang bag sig, mener de professionelle, vi har talt med, at der er en stor risiko for at tabe børnene og ikke udnytte deres fulde potentialer i den måde, tilbuddene til dem er skruet sammen i Danmark.

”Nu fx de burmesiske flygtninge: De har været illegale flygtninge i Malaysia, hvor de ikke engang har boet i lejre, men har gemt sig ude i lejligheder eller har boet på arbejdspladsen, hvis de har været så heldige at have haft et. De er meget brugte og har ’spildt’ meget tid if. til et uddannelsesforløb. De har jo slet ikke fået det undervisningsmæssige grundlag, som vi andre har. Og der mener jeg det er meget vigtigt, at man har et ordentligt undervisningstilbud klar til dem.”
(Integrationskonsulent i kommune, 2008).

Der bliver givet udtryk for, at tilbuddene er lidt mekaniske – børnene bliver placeret i modtageklasser og *’at det er et ret så fasttømret uddannelsesperspektiv i Danmark, der peger på boglig uddannelse’*.

En ansat på et bosted beskriver, hvordan der ikke tages højde for det store gab mellem, hvad der foregår her, og hvad der skete derhjemme.

”Der burde være en eller anden form for brobygning evt. til de tekniske uddannelser. For stort set alle dem, der er kommet til os, har været analfabeter. Én af dem har klaret sig godt i skoletilbuddene, men de andre taber man nemt. Der mangler noget, for det er synd, at de alle skal køres rundt i et skolesystem, de ikke magter.”

”Hvis man nu i stedet for kunne teste dem fra starten, og så lade dem indgå i et arbejdsforløb tilpasset dem, allerede i 16-17 års alderen. I stedet for at lade dem ’køre afsted’ (i skolesystemet, red.), ville man kunne give dem anerkendelse fra starten. Måske skulle det være noget a la EGU – erhvervs grunduddannelse – hvor man havde et kursus grundforløb, og så nogle tekniske fag ved siden af.” (Ansats ved botilbud, 2008).

En leder af et botilbud peger på, at det for de unge, der ikke er særligt egnede til at tage en boglig uddannelse, vil det bedste være, at de ret hurtigt får mulighed for at indgå i en arbejdsmæssig sammenhæng.:

Det vigtigste netværk – for de unge - ... er i arbejdspraktik sammenhænge. Det kunne være små virksomheder med ressourcer til at tage de unge ind. Det kunne eventuelt være nogle mentorordninger, der blev koblet til arbejdsmarkedsordninger.

Der bliver peget på, at de, der ikke er bogligt egnede, jo gerne vil i arbejde. Hvis de ikke kommer ind i et struktureret forløb ... ”*søger de til de store byer – lidt for hurtigt på egne ben, og det, de møder der, er ikke ligefrem dansk kultur. De lærer at arbejde sort, at indordne sig i disse uofficielle systemer, hvor de også nemt kan blive udnyttet*”. Derfor er det vigtigt, at de får en form for uddannelsesforløb og at de får pædagogisk støtte ”*og ikke gør sig afhængig af bistandshjælp. Det bliver man meget ufri af.*”

Der bliver også peget på vigtigheden af, at børnene får tilbudt dansk-undervisning uden for modtageklasse regi, da sprogundervisningen ’*da ikke er noget at sløse med!*’ (Ansæt ved botilbud, 2008).

For de unge, der ikke er så gamle endnu, og som har en fremtid i det danske skolesystem, er det måske modsat at foretrække, at de ikke kommer ind i et eller andet tilbud, der er særligt konstrueret til uledsagede børn. En leder af et børnehus beskrev, hvordan de unge på børnehuset foretrak at komme ud i folkeskolen frem for at blive tilknyttet en særlig skole for sent ankomne, fordi det blev ’lidt ghettoagtig’, og fordi de løbende optag betød, at undervisningen var præget af mange gentagelser... ”[Folkeskolen, red.] *har vi nu prøvet med gode resultater. Det kan godt være, at der er nogle af de unge, der ’hænger med roven under vandskorpen’ fagligt set.*”

I forhold til børn, der placeres i folkeskolen, oplever ansatte på institutionerne, at det er tilfældigt, hvor parat folkeskolen er til at møde børnenes behov: En leder af et bosted savner, at der bliver lavet nogle reelle niveautest af børnene, der er kultursensitive, og dermed kan opfange deres intellektuelle potentiale fraregnet deres mangel på kendskab til den danske kultur. En anden peger på, at han savner en professionel måde at håndtere de unges ressourcer på. Nogle folkeskolelærere har dog en stor villighed til at se barnet/den unges ressourcer og bruge dem. Andre lærere ser kun forhindringerne. Det vigtige er, at børnene får tilstrækkelige udfordringer - og ikke for få eller for store.

I det hele taget mener de professionelle, at der ikke findes et ordentligt overblik over, hvilke muligheder, der findes til børnene. ”*Som det er nu, er det helt afhængigt af, hvad uddannelsesvejlederen på den pågældende folkeskole vil og kan sætte sig ind i.*” (Leder af botilbud, 2008).

Hvad siger børnene og børnenes værgere?

Det ligger højt på børnenes egen prioriteringsliste at få lært sproget og gå i skole. Oftest er det dét, de peger på som ’det største’, der er sket for dem og det allervigtigste, der bør ske, når et uledsaget barn kommer til Danmark. Den oplevelse har både de børn, der har en række skoleår bag sig, og de børn, der er analfabeter. Dét, at de får mulighed for at gå i skole, giver dem stor glæde!

Flere giver udtryk for, at det bedste ved at komme i skole er at ’tale sammen med de andre’. Én forklarer skolens vigtighed på flg. måde:

Uledsagede børn ”*skal gå i skole. Det er meget vigtigt. Og så skulle de lære om Danmark. Når man lærer sproget, kan man ikke så godt blive misforstået*”. (Pige, uledsaget kvoteflygtning, 2008).

Generelt virker det til, at sproget udgør en langt større barriere for børnene for at blive indsluset i majoritetssamfundet end for eksempel de kulturelle forskelle gør.

"Det er svært ikke at kunne dansk. De snakker ikke til mig. I starten var alle søde og nysgerrige i skolen. Men så begyndte de at drille eller bare at forsvinde- f.eks. til skolefesterne. Så bliver jeg bange og ked af det. Så tager jeg hjem og vil være alene. Læreren har talt med eleverne nu. Så nu er det blevet bedre. Nu kan de godt snakke til mig igen. Også drengene." (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008)

Mange af børnenes drømme for fremtiden er bundet op om netop dét at få lært dansk og så få en uddannelse og ikke mindst 'klare sig selv':

"Jeg tænker også mest på, hvad for noget arbejde jeg kan lave... Jeg kunne godt tænke mig at arbejde med gamle mennesker eller i børnehaver, men jeg ved ikke, om jeg kan komme ind på uddannelsen." (pige, FN-kvoteflygtning, 2008).

"Jeg er i tvivl om, jeg kan klare det selv, når jeg bliver voksen. Jeg synes, det er svært at læse skilte! Hvordan skal jeg så lære at køre bil?" (pige, 14 år, FN-kvoteflygtning, 2008)

"Jeg tror godt, jeg kan klare det!" (pige, 12 år, FN-kvoteflygtning, 2008)

"Jeg drømmer om store ting! Min drøm er at åbne en restaurant... Jo, jeg tror på mig selv" (Dreng, spontan asylansøger, 2008).

Børnene peger generelt på, at de synes, de har fået mange tilbud og muligheder, men at de ikke altid har forudsætningerne for at benytte de muligheder, de får:

"De ringede fra Børne- og Ungeafdelingen i ... kommune(n): "Vi vil spørge dig, om du kan lide murerfaget?" Og det kan jeg selvfølgelig. Det er jo mit fag! De ringede også fra ... kommune(n) for at høre, om jeg ville gå på teknisk skole. Men det har jeg jo ikke mulighed for, når jeg ikke læser og skriver..." (Dreng, nu ung mand, spontan asylansøger, 2008).

Og de uledsagede børn, vi talte med, mente også 'helt klart', at de var blevet hørt om deres ønsker i forhold til skole og undervisning, og at kommunen hjalp dem meget til at træffe de rette valg og finde de rette løsninger.

De uledsagede børn, der går i folkeskolen, oplever det ofte som 'lidt svært og mærkeligt' at være ældre end de andre, men glæden over at være i et fællesskab i skolen synes at veje langt tungere.

Og de sent ankomne udtrykker store ønsker om at komme på efterskole/højskole for at tale mere dansk, og fordi 'folk er blandede' dér (underforstået: 'Og derfor taler dansk sammen').

Samtidigt er det i mødet med det danske skolesystem, det går op for de børn, der er vokset op under krig og konflikt, hvor mange år der er gået tabt. En pædagog beskrev de bristede uddannelsesdrømme og realiteterne om de tabte år som en sorg, børnene bærer på.

Og dér, hvor projektet ikke lykkes, skal fremtidsdrømmene og forventningerne til dem selv justeres kraftigt:

"Ja, det sværeste har været at gøre det samme igen og igen. Jeg har et højt fagligt niveau, men sprog som i børnehaven" (Dreng, spontan asylansøger, 2008).

"Hvis jeg kunne læse og skrive ville jeg gerne have været på teknisk skole. Det har jeg været lidt ked af, at jeg ikke kunne." (Dreng, nu ung mand, spontan asylansøger, 2008)

"Jeg ved det ikke... jeg synes, jeg er kommet for sent ift. at lære sproget." (Pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

"Min datter skal lære bedre dansk end mig!" (Dreng, spontan asylansøger, 2008).

Værgerne peger også på, at det rette sprog- og uddannelses tilbud – på lige fod med det rette boligtilbud – er det mest afgørende for børnenes integrationsproces. Desværre giver nogle værger også udtryk for, at det har været en kamp i forhold til at sikre 'deres børn' de rette tilbud:

"Jeg ville meget gerne have, at han fik en sprog-screening, så man kunne finde det rette skoletilbud til ham, men det kunne absolut ikke lade sig gøre, og det var en kamp uden lige." (Værge til uledsaget dreng, 2010).

Red Barnets perspektivering

Ud fra vores materiale ser det samlet ud til, at kommunerne generelt tilbyder tilknytning til folkeskolen, hvor børnene er unge nok, og hvor det giver mening, at de vil kunne få noget ud af undervisningen på sigt. Det ser også ud til, at kommunerne finder alternative løsninger for de børn, der er kommet til Danmark i deres sen-teenageår, og hvor der ikke er udsigt til, at de unge kan tage en afsluttende eksamen i folkeskolen, eller hvor der ville opstå en for stor aldersspredning, hvis uledsagede placeres sammen med andre børn på samme faglige niveau. Der tegner sig også et billede af, at de kommuner, der er vant til at modtage uledsagede og i et større antal, har flere differentierede og skræddersyede tilbud til de sent-ankomne.

De uledsagede børn har ret til at få støtte, så de kan tilvejebringe et erhvervsgrundlag i form af uddannelse eller træning, der gør dem i stand til at stå på egne ben og være økonomisk uafhængige. Det er også en af børnenes største ambitioner og drømme.

Det er Red Barnets vurdering, at mange af de unge må justere deres forventninger til en virkelighed, hvor de ikke kan få opfyldt alle deres drømme, fordi en del af de uledsagede har så stor en kløft, rent skolemæssigt, at det kan være meget svært at indhente det tabte på den relative kort tid, som de har til rådighed.

Det er vigtigt, at der bliver etableret en langt mere struktureret indsats for at sikre, at de børn, der har mulighed for at tage en uddannelse i Danmark, får den nødvendige støtte til at gøre det, og at de børn, der ikke har mulighed for at tage en bogligbaseret uddannelse, får støtte til at dygtiggøre sig til det danske arbejdsmarked på anden måde.

Derfor skal der nogle helt konkrete indsatser til for at støtte børnene, så de kan udnytte deres fulde potentialer.

For det første peger det ovenstående på, at en grundig screening med henblik på at kortlægge børnenes kompetencer og potentialer i forhold til sproglæring, uddannelses- og arbejdsmarkedet er nødvendig. Det fremgår, at en sådan screening kræver særlige professionelle kompetencer (som ikke altid findes i kommunerne), og at sagsbehandlere derudover er orienteret om, hvilke muligheder børnene efterfølgende kan tilbydes.

Det fremgår også af ovenstående, at professionelle omkring børnene er i tvivl om, hvorvidt der findes ordentlige tilbud i bl.a. introduktionsprogrammerne, der kan matche de uledsagede børns behov.

Derfor mener Red Barnet, der skal sættes fokus på at finde de gode praksisser og modeller for, hvordan børn i uddannelsessystemet støttes, og måske særligt hvordan børn, der ikke passer ind i det danske uddannelsessystem, kan få andre muligheder for at få støtte til at stå på egne ben på arbejdsmarkedet.

At lære dansk er fundamentet for al interaktion for børnene med majoritetssamfundet. Det er de uledsagede helt bevidste om, og de ønsker at søge alle veje til at få det lært. Derfor er det også vigtigt, at adgangen til sproglæring tænkes ind i alle mulige forløb og interaktioner og ikke kun begrænses til selve undervisningen. Børn, der har voksenstøtte og adgang til lokalsamfundet via skolegang, fritidsaktiviteter, aktiviteter rundt om de institutioner, de bor på m.m., har langt flere muligheder for at bruge deres sprog end børn, der kun er tilknyttet integrationsprogrammer og bor alene.

Det fremgår ikke af vores materiale, om det er udbredt, at børnene får modersmålsundervisning. Det er dog nok ikke særligt sandsynligt, at der er en generel praksis for at tilbyde modersmålsundervisning. Siden 2001 har det nemlig været op til de enkelte kommuner at beslutte, om de vil afholde og finansiere undervisningen⁶⁷. Modersmålsundervisningens betydning for det enkelte barn er klart dokumenteret i internationale undersøgelser⁶⁸.

5.6 Sociale relationer: Fritid, venskaber og frivillige

Praksis og erfaringer i forhold til fritidstilbud og lokal integrationsstøtte

Uledsagede børn skal bygge et helt nyt netværk op. I den proces tager de afsæt i de få og ofte spinkle relationer, de har til andre unge i begyndelsen.

Der er stor forskel på, hvor mange relationer de unge har i de første år, efter de har fået ophold i danske kommuner. De yngre børn får typisk hurtigere flere relationer, mens antallet af venner og relationer falder jo højere alder, børnene har ved ankomst. De børn, der har været omkring et

⁶⁷ I skoleåret 2007/2008 har kun 5.000 af de ca. 70.000 tosprogede elever modtaget kommunalt organiseret – og for de flestes vedkommende også kommunalt finansieret – modersmålsundervisning – se ”Danmark har ondt i modersmålet – En kortlægning af kommunernes modersmålsundervisning”. Lene Timm for Dokumentations- og rådgivningscentret om racediskrimination 18. november 2008 og Supplerende NGO-rapport - til den danske regerings fjerde periodiske rapport til FN's Komité for Barnets Rettigheder.

⁶⁸ ”A Meta-Analysis of the Effectiveness of Bilingual Education” by Jay P. Greene Assistant Professor of Government University of Texas at Austin March 2, 1998 <http://ourworld.compuserve.com/homepages/JWcrawford/greene.htm> Research Foundations of the Bilingual Education Act, James Crawford, National Clearinghouse for Bilingual Education, March 1997 <http://www.ncela.gwu.edu/pubs/reports/bestevidence/>

modtagecenter i Danmark, har typisk flere relationer end børnene, der kommer direkte ud i kommunerne efter ankomst til Danmark. De børn, der er hurtige til at lære sproget, har typisk flere relationer, end de børn der finder det svært.

Nogle børn har meget få relationer. Nogle af de børn, vi interviewede, tegnede ned til tre relationer, da de blev bedt om at tegne deres netværk.

Dét, der betyder noget for uledsagede børn, er det samme, der betyder noget for alle børn: Hverdagsrelationerne. Det er dagligdagen i skolen, der optager børnene – og det er ikke mindst venskaber med jævnaldrene.

Det opleves som centralt for de unge at opretholde deres først etablerede kontakter - uanset om disse er fra FN-flygtningelejrene eller fra asylcenteret. Ikke så meget fordi de andre også er uledsagede – faktisk gives der udtryk for, at de ikke ønsker at blive fastholdt i identiteten som uledsagede - men fordi de indgår i summen af relationer – 'det er dem, der kender mig'.

For de uledsagede FN-kvoteflygtninge indgår de andre uledsagede, der er kommet til Danmark fra samme flygtningelejr, ofte i hinandens netværk – også selvom de bor i helt andre regioner i Danmark.

For de spontant asylansøgende børn er relationerne fra modtagecentre vigtige. Ét barn beskriver, hvilken øjenåbner det var for ham at komme til Center Grib Skov og møde så mange forskellige nationaliteter med 'mange forskellige sprog og ideer'.

De børn, der er heldige at blive boligplaceret, hvor der også er andre unge uledsagede, oplever et fællesskab med dem. De børn, der har boet i børnehuse, beskriver, at de har oplevet at få meget tætte bånd. Ikke altid fordi de andre har samme baggrund eller traumatiske oplevelser – for dem er det svært at tale om - men fordi de andre heller ikke har familie. *"Det er vel ligesom med ældre søskende ... de har en forbindelse indbyrdes"* (Lederpar i botilbud, 2008) ... *"Og så har de jo stadig en base i børnehuset... Nej, vi er ikke ghettoagtige her. De unge har en base- et hjem- her i stedet. Og huset er åbent for kammerater."* (Leder af børnehus, 2008).

De nye klassekammerater fra modtageklasser og lignende indgår også i børnenes netværk. Her sker der ofte det positive (oplever de unge), at fællessproget er dansk, fordi børnene ofte har forskellige sproglige baggrunde.

Deltagelse i sportsklubber o. lign. giver også en naturlig adgang til netværk med andre unge. Her er det vigtigt, at de voksne, der er knyttet til børnene, tager en aktiv rolle for at etablere tilknytning til lokalsamfundets foreninger. *"Det handler jo om at få dem lidt ud sammen med andre unge. Fordi de er ofte ensomme, selvom de bor sammen dernede i huset. De er alene, når de lukker døren til deres værelse..."* (Sagsbehandler i integrationsafdeling for voksne, 2008). *"Med hensyn til fritidsaktiviteter er det døgninstitutionen/kontaktpersonen, der er ansvarlig og som støtter dem. Hvad interesserer dig? Det kan også være, du skal ud og have nogle andre slags netværkskontakter og sport? Men det kan også være, at de snarere skal have et fritidsjob og tjene lidt penge."* (Leder i Børne- og Ungeafdeling, 2008).

En leder af et botilbud beskriver da også, at de '*leger reklamemænd*' i forhold til fritidsmuligheder, men han finder ikke altid, de har lige stort held med at sælge varen. Det skyldes dels, tror han, at

fritidstilbuddene er for dyre – og børnene skal selv betale ud af deres sparsomme penge ”for, hvorfor betale for at gå til fodbold, hvis man lige så godt kan tage ud på en mark sammen med vennerne?”. Dels skyldes barriererne den baggrund børnene har, de lever mere spontant end det er vanligt i Danmark. ”Den manglende forståelse af organiseringsformål ved en boldsport. De har levet en tilværelse fra dag til dag, før de kom til Danmark, og således er uvante med selve tankegangen: ”Næste fredag...” ” - Derimod virker mere spontane aktiviteter bedre – udflugter, fodboldkampe til byfester etc.

De unge, der har haft de største udfordringer i forhold til sproget, har naturligvis også lettest ved at finde venner med samme sprog – ikke fordi det er et ønske for dem kun at få venner med samme modersmål, men fordi det er her, deres muligheder ligger.

Børnene nyder at have fællesskab med børn med samme flygtningebaggrund som dem selv – de forstår hinandens problemer:

”Det betyder meget at kunne tale sammen ... Alle dem jeg kender fra andre lande, søger mennesker med samme sprog.” (Spontan asylansøger, dreng, 2008).

”Jeg har da talt med en anden flygtning fra (oprindelseslandet, red.) om dem, der driller...” (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

De uledsagede, vi har talt med, vil rigtig gerne have danske venner.

Iflg. et lederpar af et botilbud er der også et stort behov for ordentlige møder mellem danske unge og de uledsagede, fordi de oplever, at de uledsagede savner mødet med danske unge. Iflg. dem er en dansk ung ven desværre sjældent et bæredygtigt venskab - deres baggrunde/vilkår er for forskellige, vurderer de.

Børnene oplever da også, det er svært at få kontakt – ikke mindst på grund af sprogbarriererne. Og samtidig betyder ønsket om at få lært dansk, at de ønsker at få danske venner:

”Jeg har det godt nok med danskere, men det er svært at få veninder. Vi er ikke gode nok til dansk. Når jeg var sammen med danske venner, ville vi lære meget mere dansk” (pige, 17 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

”Danske venner ... de er svære at få, men jeg vil gerne. Men hvordan får man mon det?” (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

Om danske venner: ”De driller mig, når de vil i kontakt med mig! Måske fordi de er generte?” (pige, 12 år, FN-kvoteflygtning, 2008).

”Ja, de vil meget gerne snakke med os. Nu driller de ikke så meget mere. Mange gange siger de nej.” (pige, 12 år, FN-kvoteflygtning, 2008)

Det bedste er, hvis man både kan have venner, der taler dansk som modersmål, og venner, der taler ens eget:

”Det er vigtigt at tale dansk – men mit eget sprog ... det er rart at kunne udtrykke sig.” (Spontan asylansøger, dreng, 2008).

Flere af de uledsagede børn giver udtryk for, at det væsentlige dog ikke er, om man får henholdsvis danske venner, venner med samme kulturelle og sproglige baggrund som en selv eller andre uledsagede eller unge med lignende udfordringer som en selv:

... ”mennesker er det samme. Det er lige meget om man kommer fra det ene eller det andet sted... Dansk eller kinesisk eller afrikaner: Mennesker er alle ens” (pige, 16 år, FN-kvoteflygtning, 2008)

Det er også vigtigt at have relationer til voksne. Børnene, der er FN-kvoteflygtninge, tager f.eks. kontakt til de voksne, der var med i samme gruppe, da de kom til Danmark og som er blevet spredt til andre kommuner.

Relationen til danske voksne er også meget vigtig, og den kan være meget forskellig. Der kan være tale om en tæt kontakt til en professionel, der ’er ansat’ til det; der kan være tale om en kontakt til en værge, der er forpligtet på den, og så kan der være tale om en tæt relation til frivillige.

Under alle omstændigheder giver de unge udtryk for, at det er godt, når det lykkes at få en tæt relation, og det er et savn, når de ikke har meget kontakt til voksne danskere.

De voksne er vigtige af mange årsager. De bidrager til sproglæringen, så det sker ’lidt hurtigere’, og de unge peger på, hvor rart det er, når de voksne kan forklare ord til dem og forklare, hvorfor ting sker på en særlig måde i Danmark. De kan give en hånd med ’papirer’ i kontakten med det offentlige og skrive ansøgninger, hjælper dem med at komme til tandlæger og læger, og de kan lære dem at lave mad. Og så er det vigtigt at have nogen at ringe til, når man bliver far for første gang, eller man får sit første kørekort, det er godt at have nogen at dele glæderne med!

For eksempel er kontaktpersonen i modtagecentret vigtig for de spontane asylansøgere og opretholdes af nogle, efter de har fået ophold. For de uledsagede FN-kvoteflygtninge kan myndigheds personer, der var involveret i rejsen til Danmark, få en særlig betydning for, at barnet oplever en kontinuitet efter ankomst til Danmark.

De voksne i kommunen får også stor betydning. Den kontaktperson, der ofte besøger børnene, der bor alene, er vigtig i deres netværk.

De børn, der har boet i børnehuse/børnehjem eller lignende, beskriver, hvordan de ansatte eller ledere indtager en forældre lignende rolle for dem. *”Det bedste jeg oplevede var mødet med [forstanderparret på botilbudet, red.] ved modtagelsen i Danmark.... De... har ... betydet rigtig meget for mig. De har været som en mor og far for mig. De ... har været som familie for mig. De besøgte mig også, da jeg fik min datter.”... ”Vi ringer også ofte sammen.” (Spontan asylansøger, dreng – nu ung mand, 2008).*

Voksne fra ’civilsamfundet’ og de mere ’frivillige’ relationer har høj kurs. En del af de børn, vi talte med, pegede på migrantkirkernes betydning for deres netværk⁶⁹. De mødes til gudstjenester og fester i kirkerne, og her møder børnene folk fra deres oprindelseslande, eller de mødes med folk med samme

⁶⁹ Særligt FN-kvotebørnene, hvis religiøse baggrund oftere er kristen.

religiøse overbevisning. Netværket omkring kirkerne giver dem også mulighed for at få kontakter, der er spredt ud over hele landet, når de for eksempel mødes til årlige samlinger o. lign. Andre af de uledsagede sagde, at de ikke følte et så stort behov for at deltage i 'nationale' foreninger el.lign. – det ville de nok først begynde på, når de blev ældre og havde mere tid.

Kontaktfamilier er yderst vigtige, og det er ofte forbundet med stor glæde hos børnene at have en kontaktfamilie. De er en indgang til den danske kultur – bryllupper og højtider, mad og familiemønstre. Det betyder også meget, at kontaktfamilierne gør det *'af medmenneskelighed'*, *'fordi de er søde'* og *'bare fordi de gerne vil'*. Der er dog også unge, der har oplevet, at voksne fra den 'professionelle verden' er gået hen og blevet deres 'kontaktfamilie'.

Det er ikke alle børnene, der har en voksenkontakt, som udfylder et familielignende netværk for dem. Og netop ensomheden og savn fylder meget for de unge.

Det sværeste ved at leve (uden forældre) i Danmark er *"At være ensom... Der er ikke nogen, der passer på dig. Du er helt alene i verden. Det 1.år var slemt, men så vænnede jeg mig til det."* [En ansat i børnehuset, red.]... *"var alle tiders ... Når jeg kom hjem fra skole, var hun altid hjemme og kunne forklare hvad ordene [jeg ikke forstod, red.] betød."* (Dreng, spontan asylansøger, 2008).

"Jeg savnede kun min familie ... forestil dig, at du ikke kan besøge din familie" (Dreng, spontan asylansøger, 2008).

Jeg savnede mest *"... mennesker – kendte ingen her. Jeg bor alene ... Forældre... Kontakt til voksne"* (Dreng, FN kvoteflygtning, 2008).

Red Barnets perspektivering

Fællesskabet er afgørende for børnenes trivsel og udvikling og for deres følelse af at blive inkluderet i det danske samfund. Derfor bør det støttes på alle fronter:

Uledsagede børn bør boligplaceres i en kontekst, hvor de får støtte til at danne relationer – relationer opstår ikke af sig selv. Her er det en stor fordel for børn at bo på opholdssteder. Efterskole og højskole er også godt, men det skal tænkes ind i et langt forløb, ellers glider sproget ud igen.

Red Barnet mener endvidere, at professionelle skal være opmærksomme på børnenes behov for tilknytning til etniske, kulturelle og religiøse fællesskaber og hjælpe dem med at facilitere kontakterne der, hvor børnene ønsker det.

Vigtigheden af frivillige voksne må ikke overses, og netværk af kontaktfamilier, der er landsdækkende, bør støttes. Endelig bør det overvejes, at der bliver etableret netværk mellem danske ungdomsorganisationer og uledsagede børn. Det bør også overvejes, om der skal tages initiativ til at støtte et netværk for uledsagede.

I forhold til det sidste har Red Barnet erfaring med et europæisk netværk for uledsagede, hvor de unge har haft stor glæde af at dele erfaringer. De uledsagede børn, vi har interviewet til denne rapport, har dog selv peget på, at de fandt det endnu mere relevant at indgå som mentorer i et netværk for uledsagede og dele deres erfaringer med de nyankomne uledsagede børn. Børnene peger på, at de kan

tale nogle af de nyankomnes sprog, og at de med deres erfaringer kan hjælpe de nye til 'undgå en masse misforståelser'. En nu ung mand pegede bl.a. på, at han gerne ville have hørt mere om det danske familiesystem, hvordan er man sammen som familie i Danmark, og hvordan taler man til hinanden, f.eks. mellem generationerne. Han fik selv meget hjælp i bostedet til at forstå sammenhænge, '*så nu ved jeg, hvordan jeg skulle have gjort det.*' Flere af børnene pegede på, at de godt selv kunne have brugt en sådan mentor, da de kom.

I interviewene blev der peget på vigtigheden af, at disse netværk også har en lokal forankring og delvist bygger på nogle nonverbale fælles aktiviteter, der ikke er afhængige af sprog i starten for de børn, der måske ikke har et fællessprog med de andre børn.

5.7 Familieeftersøgning og familiesammenføring

Lovgivning i Danmark

Det er som udgangspunkt kun børn under 15 år, der har familie i Danmark, ægtefæller, registrerede partnere og faste samleverer med partner i Danmark, som har mulighed for at få opholdstilladelse efter reglerne om familiesammenføring. Uledsagede børn har således ikke mulighed for at få familiesammenført forældre eller søskende til Danmark.⁷⁰

Forældre til uledsagede børn har ofte heller ikke mulighed for at få besøgsvisum, så de kan besøge deres børn i Danmark. Der gælder nemlig særlige regler for besøgsvisum for forældre til herboende børn fra lande i 'asyllandegruppen', som de uledsagede børns hjemlande jo tilhører. Bl.a. kan forældre fra Irak og Somalia kun få besøgsvisum i ekstraordinære situationer, f.eks. i tilfælde af det herboende familiemedlems livstruende sygdom eller dødsfald.

Derimod er det muligt for de unge at søge om at komme på en besøgsrejse til forældre i hjemlandet eller i et tredjeland, hvor forældre opholder sig.⁷¹ Dog kan en opholdstilladelse med vedtagelsen af forslaget til ændringer af Udlændingeloven i 2010 inddrages for en udlænding med konventions- eller beskyttelsesstatus (§ 7 (asyl)), hvis en udlænding rejser på ferie i hjemlandet, uanset om de har tidsbegrænset eller tidsubegrænset ophold i Danmark, indtil 10 år efter, at opholdet oprindeligt er meddelt⁷².

⁷⁰ <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/ophold/familiesammenfoering/familiesammenfoering.htm>;

⁷¹ Red Barnet fik medhold i en anke over et afslag på en besøgsrejse til en 14-årig somalisk pige, og at den kommune, der havde givet afslaget, blev pålagt at betale udgifterne til rejsen. Det dannede præcedens, og mange sagsbehandlere og pædagoger, der arbejder med denne gruppe børn, har siden fået bevilget besøgsrejser med henvisning til servicelovens § 40, stk. 2, nr. 9, Børnekonventionens artikel 9 og nævnte ankeafgørelse.

⁷² I § 19, stk. 2, nr. 4: Når en udlænding, der har opholdstilladelse efter § 7 eller § 8, stk. 1 eller 2, rejser på ferie eller andet korterevarende ophold til det land, hvor den myndighed, der har givet opholdstilladelsen, har fundet at udlændingen risikerer forfølgelse omfattet af § 7 og forholdene, der har begrundet opholdstilladelsen, har ændret sig på en sådan måde, at udlændingen ikke længere risikerer sådan forfølgelse, jf. § 7 og § 8, stk. 1 og 2. En opholdstilladelse kan inddrages efter 1. pkt. indtil 10 år efter det tidspunkt, hvor opholdstilladelsen er meddelt første gang.«

Erfaringer fra praksis i Danmark

De uledsagede børn er uhyre bevidste om, at de ikke har mulighed for at få deres familie sammenført med dem i Danmark. Én sagsbehandler beskrev, hvordan hun i papirerne for kvotebørnene kunne se, hvordan børnene, under udvælgelsen i FN-flygtningelejre, var blevet informeret om, at de ikke ville kunne få deres familie til Danmark, hvis familien en dag ville blive fundet. Og om hvordan børnene græd over det og til sidst alligevel valgte muligheden for at komme til Danmark.

Nogle af de børn, vi talte med, havde ikke fået hjælp til at søge efter deres forældre, mens de havde opholdt sig i Danmark. Dels fordi nogle af børnene vidste, at deres forældre var døde. Det kan dog også skyldes, at kommunerne måske ikke er opmærksomme på, at børnene måske har familiemedlemmer, der er flygtninge i andre lande. Enten hvis der er tale om FN-kvoteflygtninge, der kommer direkte ud i kommunerne, eller hvis kommunerne generelt ikke er opmærksomme på muligheden for at eftersøge forældre efter børnene har fået ophold.

Der er ingen tvivl om, at savnet af forældre og uvished om forældrenes skæbne fylder rigtig meget hos børnene. Et barn beskrev, hvordan han uden held havde forsøgt at bruge sit netværk i Danmark til at finde sin far i et tredjeland, som han håbede på, at hans far måske var flygtet til. Og hvordan han sparede sine få midler sammen til telefontidskort, så han kunne ringe rundt og forhøre sig.

Nogle af de børn, der ved, hvor deres forældre er, tumler med spørgsmål som: Kan jeg komme tilbage? Hvornår kan jeg komme tilbage? Hvorfor kan jeg ikke vende tilbage til min familie nu, når der er forholdsvis fredeligt i den del af landet, hvor de bor? Hvorfor blev jeg sendt af sted? Hvorfor var det netop mig, der blev sendt af sted og ikke min bror? Var det, fordi min far var vred på mig? Var det fordi, jeg ikke gjorde, som han sagde, dengang da...? Og hvis jeg nu ikke kan klare at få den høje uddannelse, som de forventer af mig, hvad så? Bliver de så vrede på mig, og vil de så slet ikke have mere med mig at gøre?⁷³

Igen er det hos personale ved botilbud, der er vant til at arbejde med uledsagede, vi har fundet den største opmærksomhed på nødvendigheden af, at børn, der har forældre, der lever, har kontakt med dem.

"Vi prøver i øvrigt altid at etablere kontakten til deres familie" siger en medarbejder i et botilbud, der i øvrigt ikke mener, kommunen gør en indsats på det område. "Røde Kors forsøger ind i mellem, men derefter lader de det ligge" er erfaringen. "Vi har modet til at prøve, og det lykkes faktisk ret godt ... og så kommer vi også til at tale om familien."

I de børnehuse, Red Barnet har været med til at oprette, er der rigtig gode erfaringer med besøgsrejser. Formålet med besøgsrejserne er først og fremmest at give børnene mulighed for at gense hjemlandet og lære forældrene og den øvrige familie at kende på ny, så kontakten bevares. Det er også et formål at hjælpe børn og forældre til at afklare, om en repatriering er mulig, og hvornår en sådan evt. kan finde sted.

⁷³ Red Barnet, "Fem år efter", 2003.

Erfaringen er, børnene bedst kan få svar på alle de spørgsmål, som giver børnene mange søvnløse nætter og dræner dem for energi i lange perioder, ved at være sammen med forældrene i et stykke tid. Det må nødvendigvis foregå i hjemlandene, da forældrene sjældent vil kunne opnå besøgsvisum til Danmark.

Besøgsrejserne har vist sig at være gavnlige for børnene og fremmede for deres integration i Danmark. *"Det er aldrig nemt eller ligetil: Der er mange problematikker omkring forsørgelse, der vækkes til live, men uanset det svære, har det været vildt godt... For uanset virkelighedens indhold, er det dog bedre end alle forestillingerne."* (Leder af botilbud, 2008).

Børnene bliver afklarede i forhold til deres forældre – nogle gange bliver de klar over, at deres fremtid ligger i Danmark, andre gange at de vil vende tilbage til deres hjemlande, når de har opnået tilstrækkelige kompetencer til at skabe et liv der.

Red Barnets perspektivering

Det er Red Barnets erfaring fra børnehusene for uledsagede børn, at jo yngre børnene er, jo større er deres ønske om at komme tilbage til familien, hvis de har en. For nogle af dem må man konstatere, at sorgen over at være blevet sendt hertil i så tidlig en alder og savnet af forældre, søskende og bedsteforældre er så stor en belastning for dem, at det bliver svært for dem at få overskud til at skabe sig en tilværelse i Danmark.

Red Barnet mener, at der skal gøres en bedre indsats for at sikre, at alle uledsagede børn, der har familie og ønsker at finde den, får hjælp og økonomisk støtte til at gøre det, og at de får hjælp til at genoptage kontakten. Børn skal vide, hvor deres forældre er, og at de klarer sig. Og de har ret til kontakt med deres familie.

Det er utrolig vigtigt, at kommunerne er bevidste om deres ansvar i forhold til at støtte børnene i at finde deres forældre og kender til de muligheder, der findes for at eftersøge familie. Børnenes trivsel er på spil.

Kommunernes opgave besværliggøres af en række faktorer: Dels det faktum at integrationsindsatsen er spredt til så mange kommuner, dels det forhold at de spontant asylansøgende uledsagede børn ofte opholder sig forholdsvis kort tid på asylcentre, hvor børnene kan få hjælp af Røde Kors til at finde deres forældre, og dels at kvotebørnene kommer direkte ud i kommunerne, og der måske ikke er bevidsthed om disse børns behov.

Red Barnet mener derudover, at uledsagede børn som udgangspunkt skal sikres deres ret til at få deres forældre og søskende til Danmark, hvis det er i overensstemmelse med deres bedste, og det ikke er muligt, at børnene bliver genforenet med familien i hjemlandet.

Der, hvor det ikke vil være muligt at genforene familien, mener Red Barnet, at alle tiltag skal tages for at sikre besøg, enten her i Danmark eller via besøgsrejser. De uledsagede børn, der har asylstatus i Danmark, bør naturligvis også kunne tage på besøg hos forældrene, når det er sikkert for dem, og ikke først efter 10 års ophold. I de tilfælde, hvor det ikke er sikkert for børnene at tage på besøgsrejser, skal forældrene have mulighed for at komme hertil på besøg.

5.8 Midlertidig opholdstilladelse

Erfaringer fra praksis i Danmark

Uanset hvilket opholdsgrundlag de uledsagede børn får, er de som udgangspunkt tidsbegrænsede. Tidligere samtaler med uledsagede mindreårige tyder på, at usikkerheden ved den midlertidige opholdstilladelse er noget, der påvirker de unge i form af uvished om deres fremtidsmuligheder⁷⁴. Hvis et nyt lovforslag, der var i høring i september 2010, bliver vedtaget, vil opholdstilladelsen for en del af børnene ophøre, når de fylder 18 år.

Tanken om at skulle vende tilbage til oprindelseslandet er forbundet med angst for de konflikter, de flygtede fra, og en modløshed over måske at skulle starte forfra et nyt sted på trods af at have indstillet sig på at bo i Danmark⁷⁵.

Jan Bartnik (2005) vurderer ud fra hans samtaler med 30 unge uledsagede mindreårige, at afgørelsen om en fornyet opholdstilladelse stresser de unge i en sådan grad, at det påvirker deres dagligdag og er stærkt belastende for deres integrationsproces. Bartnik påpeger, at det især er den lange ventetid, mens Udlændingetjenesten behandler ansøgningen om forlænget opholdstilladelse, som gør de unge utrygge, fordi deres fremtid ligger hos myndighederne⁷⁶. Han fastslår samtidig, at sagsbehandlingens juridiske karakter sammen med Integrationslovens krav om integration står i skarp modsætning til pædagogiske og psykologiske ideer om udvikling og tryghed.

Red Barnets Perspektivering

Børn har behov for perspektiv i forhold til deres fremtid for at kunne udvikle sig. De har behov for at kunne se muligheder for dem i fremtiden og for at kunne orientere sig mod disse muligheder. Derfor skal børnene garanteres, at den eneste årsag til, at de evt. skal vende tilbage til deres hjemland, efter de har fået ophold i Danmark er, hvis det er til deres bedste. Ellers ligger deres fremtid her i Danmark. En undersøgelse af barnets tarv skal bygge på en grundig børnefaglig vurdering, der inkluderer barnets eget syn samt værgens.

5.9 Værger

Praksis i Danmark

Uledsagede børn, der søger om asyl i Danmark, har ret til at få en repræsentant. Hvis barnet får opholdstilladelse, skal kommunen indstille en midlertidig forældremyndighedsindehaver, en værge, som evt. kan være den tidligere repræsentant. Det er statsforvaltningerne, der udpeger værgen. Børnene har ret til en værge, uanset hvilke tilbud de i øvrigt får i kommunen. I følge Værgemålsloven er det bl.a. værgens opgave at handle på barnets vegne i økonomiske anliggender og ifølge forældreansvarsloven skal forældremyndighedsindehaveren drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelser om dets

⁷⁴ Red Barnet "Børn på flugt", 2002 og Jan Bartnik "Hvordan går det dem?", 2005.

⁷⁵ Red Barnet "Børn på flugt", 2002.

⁷⁶ Jan Bartnik "Hvordan går det dem?", 2005.

personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.⁷⁷ Dansk Flygtningehjælp beskriver yderligere rollen således i en vejledning til uledsagede: ”En midlertidig forældremyndighedsindehaver er en person, der skal støtte og rådgive dig på samme måde, som dine forældre ville have gjort det. Det kan for eksempel være i forhold omkring bolig, skole, læge, opdragelse, mad og penge. Det kan være din repræsentant, der bliver udpeget til at have den midlertidige forældremyndighed over dig. Du bor ikke sammen med den midlertidige forældremyndighedsindehaver.⁷⁸”

Det var langt fra alle de børn, vi har talt med, der har fået tildelt en værge. For nogle FN-kvotebørn var der gået 1 ½ år, siden en ansøgning var blevet indgivet, og der var stadigvæk ikke fundet en værge til dem. Den lange ventetid betyder, at nogle børn når at fylde 18 år – og så er en værge ikke længere et tilbud.

Ét bosted havde kun oplevet ét barn, der havde fået tildelt en værge. Trods det, understregede lederen af bostedet vigtigheden af, at børnene får tilknyttet en værge:

”Beskikkelsen af en forældremyndighedsindehaver – en værge – den halter virkelig... Og det er ikke betryggende ... Hvordan skal der kunne gøres indsigtelse? Tænk hvis vi ikke opfører os ordentligt, eller kommunen ikke gør – det er nødvendigt med én udenfor institutionens regi ... og de unge efterspørger det også selv... ” (Leder af bosted, 2008).

Det fremgår af samme interview, at værger for eksempel kunne være med til at kaste lys på det faktum, at uledsagede børn bliver behandlet forskelligt – nogle er kontanthjælpsmodtagere, og andre er anbragt under Serviceloven.

Et enkelt af de børn, vi interviewede i 2008, havde haft en værge, og han oplevede hende som meget dygtig. Hun bistod ham bl.a., da han havde et ønske om at blive placeret i en specifik kommune, og han oplevede at blive hørt. Den unge dreng havde ikke længere kontakt med sin værge men følte, at han til hver en tid kunne ringe hende op, hvis det skulle blive nødvendigt⁷⁹.

I vores interview med værger går det igen, at de ikke føler, at de kommunale sagsbehandlere helt forstår værgens rolle⁸⁰.

”Det var simpelthen her, slåskampene begyndte at udspille sig. For det første vidste socialrådgiveren intet om min rolle som forældremyndighedsindehaver. Det er mit indtryk, at der er et kæmpe behov for, at fagfolk bliver klædt langt bedre på til en forståelse af vores arbejde.” (Værge til uledsaget dreng, 2010).

”De forstod ikke værgens rolle – de forstår ikke, at man har myndighed, at man er beslutningsdygtig og sidder i statsamtet og skal beslutte, hvor den unge skal bo, hvilken religion den unge skal tilhøre, hvilken uddannelse den unge skal have. Det har kommunerne ikke forstået. De tror bare, at der kommer en frivillig, som man bare skal placere ude på gangen.” (Værge til uledsaget dreng, 2010).

⁷⁷ Jf. §2 i Forældreansvarsloven

⁷⁸ Dansk flygtningehjælp, 2004, s.11.

⁷⁹ Se i øvrigt meget mere udførligt om uledsagede børns syn på værger i rapporten om repræsentant og værgeordningen i forbindelse med et europæisk projekt ’Closing a protection gap’, 2010.

⁸⁰ De værger, vi har interviewet, har ikke været værger for de børn, vi har interviewet.

Der kan være forskellige årsager til, at værgerne oplever, at kommunerne ikke har tilstrækkelig forståelse for værgens rolle:

Det kan dels hænge sammen med, at de kommunale sagsbehandlere ikke er vant til at arbejde sammen med en værge (når det drejer sig om børn) og inddrage dem i beslutninger for børnenes fremtid. Det kan også skyldes, at værgens rolle ikke er særlig klart beskrevet. Derfor er der måske heller ikke forståelse for værgernes særlige kompetenceområde, og værgerne bliver måske set som 'forstyrrende' elementer i sagsbehandlingen.

En tredje årsag kan være, at stigningen i antallet af uledsagede børn betyder, at nye sagsbehandlere, der endnu ikke har erfaring med uledsagede børn og værger, bliver sat til at forvalte uledsagede børns sager.

Uoverensstemmelserne kan også afspejle forskellige børnesyn hos henholdsvis værger og sagsbehandlere. Flere uledsagede er de seneste år placeret under Integrationsloven, og de tilbud børnene modtager, tager måske ikke afsæt i en vurdering af det enkelte barns tarv men snarere i de tilbud, der nu kan gives under i 'voksen-systemet'. – Dermed kan der være tale om et sammenstød mellem forskellige syn på børnene. Værgerne ser sig som repræsentanter for et barn, og sagsbehandlerne tager afsæt i et integrationssystem for voksne, der ligger vægt på ikke at 'klientgøre' flygtninge.

Red Barnets Perspektivering

Der bør igangsættes en stor indsats, så alle uledsagede børn med ophold i Danmark får tildelt en værge. Værgens kompetence- og ansvarsområder bør beskrives klart i forhold til alle interaktioner med myndigheder, og der bør i den beskrivelse tages afsæt i, at værgen repræsenterer barnets tarv og kun det. Sagsbehandlere skal uddannes i at forstå værgens opgave og værgerne i at forstå kommunens opgave.

6. Opsamling: Udfordringer for uledsagede børn efter de får ophold i Danmark

- **Uledsagede børn bliver ofte set på og behandlet som de facto voksne**

Ud fra et ønske om at respektere børnene som næsten voksne og respektere deres mange erfaringer overser sagsbehandlere ofte, at børnene har særlige rettigheder, fordi de er børn. Der hersker derudover uklarhed i kommunerne i forhold til lovgivningen, der omhandler tilbud til uledsagede børn, efter de har fået ophold i Danmark, og der mangler fastlagte procedurer for håndteringen af børnene. Disse to faktorer er medvirkende til, at uledsagede børn på en lang række områder ikke får tilstrækkelig omsorg og støtte, og der ikke altid er et klart fokus på barnets tarv i behandlingen af uledsagede børn.

- **Uledsagede bliver ikke altid udredt, og der bliver ikke lavet en handleplan efter serviceloven for dem**

Der bliver ikke altid foretaget en undersøgelse af børnenes situation og behov efter Serviceloven, og dermed bliver der heller ikke konsekvent lavet en børnefaglig handleplan for tilbud til uledsagede. Dette har konsekvenser for de tilbud, børnene får i forhold til bosted, kontaktperson, uddannelse, værges inddragelse, fritidstilbud, muligheder for efterværn m.m.

- **Nogle uledsagede børn kommer på starthjælp**
Nogle uledsagede børn kommer slet ikke i kontakt med Børne- og Ungeforvaltningen og må selv stå for at finansiere store dele af deres opholdsgrundlag på en ydelse, som selv voksne har svært ved at opretholde et aktivt liv på.
- **Uledsagede børn er ikke garanteret hjælp til at bearbejde traumatiske oplevelser**
Der hersker en vis forsigtighed blandt professionelle ift. at håndtere, at uledsagede børn har tab og traumer, der skal bearbejdes. Det kan få den konsekvens, at de ikke får den nødvendige støtte mens de endnu er børn og at psykiske reaktioner bliver udskudt til voksenlivet.
- **Uledsagede børn får ikke altid tilbud om at bo i et mindre bofællesskab eller et andet egnet fællesskab for børn over 16 år, der skal anbringes**
Uledsagede børn kan bo helt for sig selv måske med et ugentligt besøg af kontaktperson fra kommunen - også selvom det ikke er deres ønske.
- **Uledsagede børn kan blive placeret sammen med anbragte børn**
Uledsagede børn er udsatte børn, men deres udsathed er ofte af en anden karakter end anbragte børn. De bør ikke placeres samme sted, da de ofte ikke vil kunne styrke hinandens positive udvikling.
- **Uledsagede børn er ikke garanteret efterværn**
Uledsagede børn vil ofte have behov for støtte efter det fyldte 18. år. Særligt fordi de har traumatiske oplevelser i bagagen, og deres opbyggede styrke og 'facade' ofte først krakelerer efter et par år. Ofte er det kun i sammenhæng med udslusning fra botilbud, at der tænkes et efterværn ind i forløbet.
- **Mange uledsagede børn har behov for mere støtte til uddannelse og erhvervspraktik, så de kan bruge deres fulde potentialer til at matche det danske arbejdsmarked**
Der er behov for en bedre screening af kompetencer og muligheder ved ankomsten til kommunerne, og der er behov for specialiserede tilbud, der tager højde for, at nogle uledsagede ikke vil kunne opnå en boglig uddannelse. Der er også behov for særlige intensive støtteforanstaltninger til de unge, der på sigt har en mulighed for at indgå i et mere typisk uddannelsesforløb.
- **Uledsagede børn bliver visiteret til kommuner i hele landet**
Det kan have de konsekvenser, at sagsbehandlere ikke kender til uledsagede børns særlige udfordringer, at der ikke er opbygget flygtningefaglige børnekompetencer i kommunen, at kommunerne ikke har opbygget særlige specialiserede tilbud i forhold til bosteder, undervisningstilbud, traumebehandling, modersmålsundervisning, fritidstilbud mm. eller ikke har kendskab til, hvor de vil kunne finde de specialtilbud, børnene har behov for.
- **Ikke alle uledsagede børn få tilknyttet en værge**

Ikke alle uledsagede børn får tilknyttet en værge, og der findes ingen klare retningslinjer for værgens funktion. Der er ikke altid gensidig forståelse mellem værger og sagsbehandlere om rollefordelingen.

- **Nogle uledsagede børn er ensomme**

Uledsagede børn, der i høj grad er overladt til sig selv (enten fordi de bor alene, har sporadiske besøg af kontaktperson, ikke har en værge og fordi de helt grundlæggende er alene) er ikke garanteret støtte til at indgå i sociale relationer (kontaktfamilier, fritidsaktiviteter, kulturelle eller religiøse netværk etc.).

- **Uledsagede børn få ikke nok støtte til at finde deres familier, have kontakt med dem og blive genforenet med dem**

Af mange forskellige årsager får uledsagede børn ikke altid nok støtte og økonomisk hjælp til at finde deres forældre og være i kontakt med dem. Derudover har uledsagede børn sjældent mulighed for at få besøg af deres forældre, og de har ikke mulighed for at blive familiesammenført med dem i Danmark. Uledsagede børn med flygtningestatus har heller ikke mulighed for at besøge deres forældre i hjemlandet, indtil de har haft ophold i Danmark i 10 år, da de risikerer at opholdstilladelsen inddrages.

7. Red Barnet anbefaler

- Uledsagede børn skal først og fremmest ses som børn, når de modtages i kommunerne. De skal have de samme rettigheder som børn, der er født i Danmark. Respekten for børnenes erfaringer og modenhed må aldrig betyde, at børnene fratages deres rettigheder. Sagsbehandlere skal tage hensyn til, at børnene er uden forældre og derfor har behov for en særlig omsorg. Der skal arbejdes mod, at de sikres et familielignende miljø i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse.
- Der bliver udarbejdet en klar vejledning til kommunerne om behandlingen af uledsagede børn.
- Ethvert uledsaget barn skal have en værge, der er parat til at modtage barnet, når han/hun ankommer i kommunen. Der bør udarbejdes klare retningslinjer for værgens funktion, og kendskabet til funktionen skal udbredes blandt professionelle.
- Uledsagede børn skal efter visitationen til kommunen modtages af børnefagligt personale i Børne- og Familieenhederne, der skal undersøge børnenes behov. Børne- og Familieenhederne skal - evt. sammen med professionelle fra andre relevante sektorer - udarbejde en handlingsplan til hvert uledsaget barn. Nødvendige foranstaltninger for barnets trivsel og udvikling skal sikres, og barnet samt barnets værge skal inddrages i beslutningen.

- Ingen børn må overlades til sig selv på starthjælp evt. med en kontakt person tilknyttet i få timer om ugen.
- Botilbud og anbringelsesmuligheder bør nøje overvejes sammen med den uledsagede selv og barnets værge. Yngre uledsagede børn skal som udgangspunkt tilbydes plejefamilie, og børn over 16 år skal tilbydes at bo i en mindre døgninstitution/opholdssted. Som udgangspunkt skal uledsagede børn ikke anbringes sammen med børn med adfærdsproblemer.
- Uledsagede børn skal tilbydes hjælp til at bearbejde traumatiske oplevelser, og de skal med mellemrum gøres opmærksom på muligheden for at få hjælp. Sagsbehandlere skal uddannes til at støtte og vejlede traumatiserede børn.
- Uledsagede børn skal tilbydes efterværn, hvis de opfylder kriterierne - på ligefod med anbragte danske børn.
- Uledsagede børn skal screenes bedre i forhold til deres kompetencer og potentialer ved ankomsten til kommunerne, og der skal skabes flere specialiserede tilbud, der tager højde for, at nogle uledsagede ikke vil kunne opnå en boglig uddannelse. Der bør også tilbydes intensive støtteforanstaltninger til de unge, der på sigt har en mulighed for at indgå i et mere typisk uddannelsesforløb. Kendskab til god praksis skal udbredes. Det skal sikres, at uledsagede børn placeres i andre sammenhænge, hvor sproglæring også stimuleres, end blot i selve undervisningen.
- Uledsagede børn bør visiteres til færre kommuner, så der bedre kan opbygges flygtningefaglige børnekompetencer i kommunen og specialiserede tilbud i forhold til bosteder, undervisningstilbud, traumebehandling, modersmålsundervisning, fritidstilbud mm.
- Det bør sikres, at uledsagede støttes til at indgå i sociale relationer (kontaktfamilier, fritidsaktiviteter, kulturelle eller religiøse netværk, kontakt til ungdomsorganisationer etc.). Udvikling af et netværk af mentorer af tidligere uledsagede børn, der kan vejlede nyankomne i kommunerne, bør overvejes.
- Uledsagede børn, der har familier, bør støttes til at finde deres familier og holde kontakt med dem. De bør være en mulighed, at de kan familiesammenføres med deres familier i Danmark.
- Efter uledsagede børn har modtaget opholdstilladelse, bør den eneste overvejelse ift. tilbagesendelse være, hvis det er i barnets tarv.
- Opkvalificering af professionelle og vidensdeling bør sikres gennem uddannelsestilbud og netværk for professionelle, så god praksis kan diskuteres og udbredes.

8. Litteratur

Ankestyrelsen: "Kravspecifikation" til en praksisundersøgelse, som Ankestyrelsen foretager i 2010. Undersøgelsen er bestilt af integrationsministeriet og omfatter en undersøgelse på området for uledsagede mindreårige med særlig fokus på overgivelsen og modtagelsen i kommunerne.

Bartnik, Jan: Hvordan går det dem? En undersøgelse af unge uledsagede flygtnings perspektiver på integrationen. Finansieret af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, 2005

Bartnik, Jan: Forskelsbehandling – tak!. Indlæg i Undervisere for tosproget netavis med afsæt i rapporten "Hvordan går det dem", 2006: http://www.ufe.dk/ufe2006/ufe_2006_1_05.php)

Brendler-Lindqvist, Monica: At möta de ensamkommande barnen. Rädda Barnen, 2004.

Christensen, Else: Uledsagede Asylansøger Børn. Social Forskningsinstituttet, 2006.

Dansk Flygtningehjælp: Uledsagede Mindreårige Asylansøgere, Udarbejdet af Eva Green Meinel, Asyl og Repatriering, opdateret marts 2005.

Dansk Flygtningehjælp: Inspirationshæfte til frivillige. "Kvoteflygtninge", 2008.

Dansk Flygtningehjælp: Landeprofil Afghanistan, 2010.

Dansk Flygtningehjælp: Landeprofil Somalia, 2010.

Dansk Flygtningehjælp: Landeprofil Irak, 2010.

Folketingets Retsudvalg: Spørgsmål vedrørende de forsvundne kinesiske børn fra Gribskov, til integrationsministeren. Talepapir til brug for besvarelse af samrådsspørgsmål L i Retsudvalget den 2. februar 2006 stillet til integrationsministeren og justitsministeren: <http://www.folketinget.dk/samling/20051/almDEL/REU/spm/224/svar/endeligt/20060302/253478.pdf>

Hannemann, Nina: På en måde har vi jo alt...- men vi mangler det vigtigste i livet!, Red Barnet, 1997.

Kommunernes Landsforening: 'Uledsagede Flygtningebørn', KL-notat om uledsagede flygtningebørn, 13. februar 2008. <http://www.kl.dk/Beskaftigelse-og-integration1/Artikler/39673/2008/02/Uledsagede-flygtningeborn/>

Lindeskov, T & Sørensen, A.M: Unge flygtninge med påtaget identitet – teenagere i et socialt vacuum. Nordisk Psykologi, nr. 3, 1999

Meinel, Eva Green, Andersen, Gitte Skov & Chu, Bettina, Din vej – informationspjece om det danske asylsystem til uledsagede mindreårige asylansøgere, Dansk Flygtningehjælps/Asyl og Repatriering: December 2004.

Ny i Danmark: Nøgletal på integrationsområdet. Fakta-ark på kommuneniveau, 2006. http://www.nyidanmark.dk/bibliotek/statistik/kommunale_noegletal/2006/fakta_alle_kommuner.pdf

Nyidanmark.dk: (→ asyl), juni 2010.

Nyidanmark.dk: Tal og fakta på udlændingeområdet, juni 2010.

Red Barnet, Videnscenter om Flygtningebørn i Danmark: Kommunerne og flygtningebørn en undersøgelse af kommunernes behov for viden, 2000.

Red Barnet: Uledsagede Flygtningebørn i Vesteuropa, 2000.

Red Barnet: Børn på flugt, 2002.

Red Barnet: Fem år efter, En evaluering/erfaringsopsamling omkring de af Red Barnet stiftede børnehuse for uledsagede flygtningebørn, Intern Evaluering. Red Barnet Juni 2003.

Red Barnet: Notat om regeringens plan om at sende afviste irakiske familier til Irak, 2010.

Ringgard, Else-Marie og Degnegaard, Birgitte: Den gode modtagelse af flygtninge i kommunerne. Integrationservice, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, 2008.

Save the Children: Separated Children Coming to Western Europe, By Wendy Ayotte, Save the Children Fund, 2000.

Save the Children: Separated Children, Exile and Home-Country Links: The Example of Somali Children in the Nordic Countries, 2002.

Save the Children UK: Iraq – a Child Rights Situation Analysis, Oktober 2008.

Socialministeriet: Håndbog om hjælp til børn og unge gennem dialog og samarbejde med forældrene, Uarbejdet af Socialministeriet til kommunerne, 2004:
<http://www.sm.dk/Publikationer/Sider/VisPublikation.aspx?Publication=214>

Udlændingesservice: Tal og fakta på uledsagede flygtningebørn, mail fra Økonomi- og Koncernstatistikkontoret, juni 2010.

Udlændingestyrelsen, Asyl- og Visumafdelingen: Orienteringsbrev om nyt program for genbosætning af kvoteflygtninge (Stilet til kommunerne og KL.). 15. December 2005.

UNCHR: UNHCR's Resettlement Handbook. Country chapter Denmark, 2005:
<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3c5e57b07.pdf>

UNHCR: Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, April 2009, VII.H.

UNHCR: Trees only move the wind: A study of unaccompanied Afghan children in Europe. (by Chistine Mougne) June 2010. <http://www.unhcr.org/4c1229669.html>

UNICEF: Afghanistan → Statistics → Education. 2010:
http://www.unicef.org/infobycountry/afghanistan_statistics.html#67

UNICEF: Iraq → Statistics → Education. 2010:
http://www.unicef.org/infobycountry/iraq_statistics.html#67

UNICEF: Somalia → Statistics → Education. 2010:
http://www.unicef.org/infobycountry/somalia_statistics.html

Vestergaard, Kaj & Larsen, Niels Bjørn: Praktisk håndbog om modtagelse af kvoteflygtninge – til brug af kommunerne. Udgivet af DF, 2002

Lovgrundlag og vejledninger

Folketingets retsudvalg: Beretning over Forslag til lov om ændring af udlændingeloven og lov om social bistand, afgivet af retsudvalget d.16 marts 1993.

General Comment No 6, on the Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin, 2005.

Integrationsloven

Integrationsministeriets Vejledning for repræsentanter, Opgaver og funktion i forhold til uledsagede mindreårige asylansøgere, juni 2003.

Udlændingeloven.

Værgemålsloven, lov. Nr. 388 af 14. juni 1995.

Separated Children in Europe Programme: Statement of Good Practice, 2009.

Interviews, Red Barnets forundersøgelse 2008. (Interview foretaget af Red Barnets projektmedarbejder cand. scient. anth. Louise Sylvest Vestergaard):

Kommuner:

Sagsbehandler, interview d. 03-07-2008.

Integrationskoordinator, interview d. 11-07-2008.

Sagsbehandler i Børn og Unge afdeling, interview d. 15-07-2008.

Afdelingsleder i Børn og Unge afdeling, interview d. 17-07-2008.

Afdelingsleder i Børn og Unge afdeling, interview d. 25-08-2008.

Uledsagede børn:

Fem uledsagede kvotebørn, interview d. 28-08-2008.

Uledsaget spontan asylansøger, 22 år, Interview d. 08-09-2008.

Uledsaget spontan asylansøger, 19 år, Interview d. 30-08-2008.

Uledsaget spontan asylansøger 19 år, interview d. 10-09-2008.

Interview med 10 uledsagede spontane asylansøgere, Forår og sommer 2010. (Interview foretaget af projektmedarbejder i Red Barnet Majbritt Borgmann)

Bosteder, børnehuse:

Ansæt, interview d. 22-08-2008.

Ansæt, interview d. 28-08-2008.

Ansæt, interview d. 07-10-2008.

Repræsentantordningen (Interview foretaget af projektmedarbejder i Red Barnet Majbritt Borgmann):

Røde Kors medarbejder, telefoninterview d. 18-06-2008.

Interview med 8 repræsentanter, foråret 2010.

Udlændingesservice, Interview d. 26-06-2008.